

Commentarii in Joannem (in catenis)

1 Jo 1, 1 Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, ἀναρχός φησι κατὰ χρόνον, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, οἷον οὐκ ἀναρχος κατ' αἰτίαν. ὅρα πῶς ἐκατέρωθεν ὑποστηρίζει καὶ συσφίγγει τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ τοῦ υἱοῦ. εἶτα ἐπειδὴ τὸν υἱὸν Λόγον καὶ <αὔθις> Λόγον εἶπεν, τὸν δὲ πατέρα θεόν, ἵνα <μὴ> μείζονα τὸν πατέρα ὑπολαβὼν κατ' οὐσίαν τοῦ υἱοῦ <τοῦ ὀρθοῦ> ἐκπέσης, ἅμα τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν θεὸν εὐθέως συνάψας καὶ τὸν υἱὸν ἀνεκήρυξεν θεόν. τί οὖν ὁ πατὴρ οὐκ ἐν ἀρχῇ ἦν καὶ πῶς οὐχί; εἰ γὰρ ὁ ἐν ἀρχῇ υἱὸς πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα ἦν, πῶς οὐκ ἂν εἶη καὶ αὐτὸς ἐν ἀρχῇ, τοῦτ' ἔστιν ἄχρονος καὶ ἀναρχος; ὁρᾷς πῶς ἐκ τοῦ ἀναρχον ἦτοι ἄχρονον εἶναι τὸν υἱὸν μανθάνομεν ὁμοίως ἄχρονον εἶναι καὶ τὸν πατέρα. ἀλλὰ μὴ ποτέ φησιν, εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ ἦν καὶ εἰ ἀναρχος ὁ υἱὸς καὶ εἰ πρὸς τὸν πατέρα ἦν, ἀλλ' οὐπω δῆλον ἐκ τούτων ὁ ἄχρονος καὶ συνάναρχος καὶ ὁ πατήρ· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ ἐν ἀρχῇ εἶναι τὸν υἱὸν καὶ πρὸς τὸν πατέρα εἶναι, ἀλλὰ μὴ ἐν ἀρχῇ αὐτὸν εἶναι πρὸς τὸν πατέρα, μὴ γένοιτο, φησίν· οὗτος γάρ, φησίν, ὁ Λόγος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν καὶ ἐν ἀρχῇ ἦν πρὸς τὸν πατέρα, ὥστε ἐκ τοῦ ἄχρονον εἶναι τὸν υἱὸν ἄχρονον καὶ συνάναρχον διδασκόμεθα καὶ τὸν πατέρα <ὡς> καλῶς ἔλεγεν ὁ δεσπότης. 2 Jo 1, 1-2 Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. ἐπεστραμμένος ἦν καὶ νεύων ἀεὶ πρὸς τὴν πατρικὴν αἰτίαν, φησίν· εἰ γὰρ καὶ γεγέννηται ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐ διέστη αὐτοῦ. σκόπει δὲ θεολογίαν ὑψηλὴν καὶ ἀπηρτισμένην. εἶπεν ἐν ἀρχῇ, ἐδήλωσεν τὸ ἄχρονον, εἶπεν ὁ Λόγος, παρέστησεν τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννήσεως καὶ ὅτι, ὥσπερ διὰ τοῦ λόγου τοῦ παρ' ἡμῖν τὰ ὑπ' αὐτῷ δηλοῦται καὶ γινώσκειται, οὕτω καὶ διὰ τοῦ Λόγου τοῦ ὑπὲρ νοῦν τὸν πατέρα ἐπιγινώσκομεν· ὁ γὰρ ἑωρακῶς τὸν υἱόν, ἑώρακεν τὸν πατέρα καὶ οὐδεὶς δύναται ἐπιγινῶναι τὸν πατέρα, εἰ μὴ ᾧ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ. καλῶς οὖν φησίν· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, εἶτα ἵνα μὴ νομίσης ἰδίαν ἀρχὴν ἀπεσχισμένην τῆς πατρικῆς ὑπάρχειν τὸν Λόγον, εὐθέως ἐπάγει· καὶ ὁ Λόγος ὁ ἄχρονος, ὁ ἀπαθὴς τὴν γέννησιν, πρὸς τὸν θεὸν ἦν. αὐτὸν αἰτίαν ἔχει, πρὸς αὐτὸν ἐπέστραπται. εἶτα πάλιν ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι ἦν μὲν ἐν ἀρχῇ, ὕστερον δὲ τὸν πατέρα προσεῖληφεν εἰς αἰτίαν, ἐπάγει· οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. οὗτος, φησίν, ὁ ἐν ἀρχῇ, ὁ ἄχρονος ὢν καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ ἀχρόνως αἰτίαν εἶχεν τὸν πατέρα. καὶ οὔτε τὸ εἶναι τοῦ υἱοῦ πρεσβύτερον τοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτὸν εἶναι καὶ πρὸς αὐτὸν εἶναι, οὔτε ὁ πατὴρ πρεσβύτερος ἢ τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ ἐξ αὐτοῦ γεγεννησθαι τὸν υἱόν, τοῦτ' ἔστιν οὔτε τῆς ὑπάρξεως τοῦ Λόγου οὔτε τῆς ἀπαθοῦς αὐτοῦ γεννήσεως. διὰ τῶν τοιούτων τοῦ πνεύματος λόγων πολλὰ στόματα προαποράπτων τῶν αἰρετικῶν, διὰ μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ Ἀρειανούς καὶ Μάρκελλον καὶ Φωτεινὸν καὶ μυρίας ἄλλας αἰσχύνων αἰρέσεις, διὰ δὲ τοῦ ὁ Λόγος τοὺς πάθος τι τῇ γεννήσει τολμῶντας προσάπτειν, διὰ δὲ τοῦ καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν Μαρκιωνά τε καὶ τοὺς ὅσοι ἐτέραν ἀρχὴν καὶ ἀντίθεον τῷ τοῦ νόμου δοτῆρι καὶ πατρὶ τὸν υἱὸν εἰπεῖν ἠφρονήσαντο, διὰ δὲ τοῦ οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν πατέρα τοὺς τε προειρημένους Ἀρειανούς καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ὕστερον ὥσπερ ἀπὸ σαπροῦ δένδρου κατατμηθείσας παραφυάδας, τοὺς ἐκεῖθεν ἀποσχισθέντας οἷον θεὸν μὲν ἀεὶ εἶναι τὸν πατέρα, οὐκ ἀεὶ δὲ πατέρα, ἀλλ' ἐπιγενέσθαι ἑτερατεύσαντο· εἰ γὰρ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος πρὸς τὸν θεόν, πότε ἦν, ὅτε οὐκ ἦν πατήρ ὁ θεός, τῆς ἀρχῆς μηδὲν πρὸ αὐτῆς μηδ' ἀναπλάσαι συγχωρούσης; διὰ τούτων πᾶσαν τὴν τοιαύτην βλασφημίαν ἐπιρραπίζων καὶ τὸ ἄχρονον καὶ ἀπαθὲς καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἀδιάστατον καὶ συναΐδιον ὑπογράφων καὶ ὅτι ἅμα τέ ἐστι Λόγος καὶ ἅμα υἱὸς καὶ ὅτι ἅμα τέ ἐστι θεὸς ὁ θεὸς καὶ πατήρ, ταῦτα καλῶς καὶ πανσόφως διατάσσων τε καὶ ἀναπλῶν ἐν μέσῳ πως ἐνεφθέγγατο καὶ τὸ ἐκ τούτων συναγόμενον καὶ θεὸς ἦν, φησίν, ὁ Λόγος ὥσπερ καὶ ὁ πατήρ· τοῦτο γὰρ εἶρητο περὶ τοῦ πατρὸς. θεὸς ἦν οὐκ ἀπλῶς ἔχων τὴν κλησίν, ἀλλ' οἷον ἐννοεῖν ἀπαιτεῖ τὰ προειρημένα περὶ αὐτοῦ, τὸ ἀναρχον κατὰ

χρόνον, τὸ ἀπαθές, τὸ ἐκ τοιούτου πατρός, τοῦτ' ἔστιν ὁμοούσιος. ἦν θεὸς ὁ πατήρ πρὸς ὃν ὁ υἱὸς ἦν καὶ θεὸς ὁ Λόγος ὁ πρὸς τὸν πατέρα ἦν καὶ ἦν ὁμοίως καὶ θεὸς καὶ θεὸς ὁμοίως εἷς θεὸς ἦν· καὶ ἦν συνάναρχος γὰρ ὁ πατήρ τῷ υἱῷ. ἐννοεῖ δὲ καὶ σπουδὴν ἠλικίην τοῦ εὐαγγελιστοῦ εἰς τὸ ἀνακηρῦσαι θεὸν τὸν Λόγον· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν Λόγον, εἶπεν καὶ πρὸς τὸν θεόν· ἵνα μὴ τις καὶ τὰ ἄλλα καταλέγων ἴδια ἄλλο τι τὸν Λόγον ὑποπτέυσῃ παρὰ τὸν θεόν, οὐκ ἀνέμεινεν τὰ κατὰ μέρος εἰπεῖν, ἀλλ' εὐθέως ἀνέκραξεν καὶ θεὸς ἦν ὁ Λόγος μηδὲν ἕτερον ἀνασχόμενος ἐφεξῆς εἰπεῖν τοῦ καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, ἀλλ' ἢ ὅτι καὶ θεὸς ἦν ὁ Λόγος. εἶτα τὸ σπουδαζόμενον ἀνειπὼν πάλιν ἐπεξέρχεται καὶ ἃ ἐμπεριέχεται τούτῳ χαρακτηριστικὰ καὶ ἴδια τῆς θεότητος. 3 Jo 1, 3-4 Οὐ μόνον φησὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ εἶ τι γέγονε. ἦν ἐν αὐτῷ ζωὴ, τοῦτ' ἔστιν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ἡ πάντων ἀρχὴ τε καὶ σύστασις ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, ἡ τὸ εἶναι καὶ ζῆν καὶ κινεῖσθαι πολυτρόπως τοῖς οὐσι χαριζομένη, οὐ κατὰ μερισμόν τινα καὶ ἀλλοίωσιν εἰς ἕκαστα τῶν τῆ φύσει διεστώτων χωρῶν. μία δὲ ἡ πάντα ζωὴ χωροῦσα πρὸς ἕκαστον ὡς ἂν αὐτῷ πρέπη καὶ δύνηται μετασχεῖν. 4 Jo 1, 4 Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, τοῦτ' ἔστι πηγὴ ἐστὶ τῆς ζωῆς τῆς μὴ φθειρομένης μηδὲ λυομένης. εἰ δὲ ταύτης, πολλῶ μᾶλλον αὐτῆς αἴτιος καὶ τῆς ἐπικήρου ταύτης καὶ πρὸς τὸ συμφέρον λυομένης. ἐν τίνι δὲ ἦν ἡ τοιαύτη ζωὴ; δῆλον ὅτι ἐν τῷ υἱῷ· οὗτος γὰρ ἐλθὼν ἐν τῷ κόσμῳ πᾶσιν ἀνθρώποις αὐτὴν ἐπήγαγε διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως καὶ ἐχορήγησεν. 5 Jo 1, 5 Ἡ σκοτία ἢ ὁ θάνατος ἢ ἡ πλάνη ἢ ἡ ἁμαρτία· τοὺς γὰρ εἰς αὐτὸν εἰλικρινῶς πεπιστευκότας καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ φύλακας γεγεννημένους καὶ τὴν ὡς ἀληθῶς ζωὴν διὰ τούτων ἐν ἑαυτοῖς δεξαμένους οὔτε θάνατος περιγίνεται· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς ἐμέ, φησὶν, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. οὔτε ἁμαρτία· ὑμεῖς γὰρ οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου· ἀλλ' οὐδὲ πλάνη, ἀλλ' οὐδὲ θλίψις ἢ κάκωσις· θαρσεῖτε γάρ, φησὶν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. εἰ δὲ οἱ τῆς ἐκεῖθεν χορηγουμένης ζωῆς ἀξιοθέντες τοσοῦτου φωτὸς ἀπήλαυσαν, ὥστε παντὸς σκότους γεγενῆσθαι κρείττους καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀχλὺν διασκεδάσαι, τί χρὴ διανοῆσαι καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ χορηγοῦντος τὴν ἀνέσπερον καὶ φωτοφόρον ζωὴν; 6 Jo 1, 6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος ἀντὶ τοῦ εἰς τοῦτο αὐτὸ γέγονεν εἰς τὸ προαπεστάλθαι τοῦ Λόγου καὶ κηρῦσαι τὸ ἀξίωμα τῆς θεότητος αὐτοῦ· οὐ γὰρ κατὰ πάροδον ἢ κατὰ τινα συγκυρίαν ἢ ἄλλως κατὰ ἀνθρωπίνην φιλοτιμίαν ἐκήρυξεν ἅπερ ἐκήρυξεν περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κατὰ χρέος καὶ ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο γεγεννημένος εἰς τὸ πρόδρομος αὐτοῦ καὶ κήρυξ ἀπεστάλθαι καὶ χρηματίσαι. 7 Jo 1, 6-9 Ἐπειδὴ ἀνθρωπινώτερον εἶπε τὸ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα μὴ τισὶ δόξῃ ἐκ τῆς τοῦ Ἰωάννου μαρτυρίας κερδαίνειν τι τὸν Λόγον, εἰς τὸ ὑψηλὸν καὶ πρέπον πάλιν ἀνέδραμεν καὶ φησιν· καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. ἦν φησιν, οὐ χρεῖαν ἔχει μαρτυρίας· φῶς γὰρ ἦν καὶ ἔστιν αἰεὶ, ἀλλ' ἡ μαρτυρία τῶν ἀνθρώπων χάριν, ἵνα πιστεύσαντες καὶ διὰ τοῦ ὁμοδούλου χειραγωγηθέντες σωθῶσιν. ἦν τὸ φῶς καὶ πάντα ἄνθρωπον φωτίζει ὥστε καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτὸν φωτίζει τὸ φῶς· ἄνθρωπος γὰρ ἦν ἀπεσταλμένος ὁ Ἰωάννης. οὐκοῦν οὐκ ἔδειτο τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τὸ φῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἔφημεν, μαρτυρεῖ, ἵνα πιστεύσαντες οἱ ἀκούσαντες σωθῶσιν. 8 Jo 1, 10 Τοῦτο ἐντρέπων καὶ ἐμφράττων τὰ στόματα τῶν λεγόντων τοῦ πονηροῦ εἶναι τὸν κόσμον· οὐ γὰρ ἂν ἠνέσχετο ἐν τῷ τοῦ ἐχθροῦ καὶ πολεμίου εἶναι ποιήματι ὁ ἀγαθός. διὸ καὶ ἐναργέστερον ταύτην τὴν ὑπόψιαν ἀναιρῶν καὶ ὁ κόσμος, φησὶν, δι' αὐτοῦ ἐγένετο· ἄνω μὲν γὰρ καθολικῶς εἶπεν· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· νῦν δὲ καὶ ἰδικῶς αὐτὸν τὸν κόσμον, ὃν τινες διὰ τὰς ἐν αὐτῷ δοκούσας ἀνωμαλίας ἐτέρας ἀρχῆς πονηρᾶς, ἀλλ' οὐ τῆς ἀγαθοποιου ἐφαντάσθησαν. ὢν τρανῶς τὴν ἀλογίαν καὶ ἀναισχυντίαν διὰ τοῦ εἰπεῖν καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο ἐστηλίτευσεν. τὸ δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν οὐχ ὡς περιεχόμενος ἢ περιγραφόμενος ἐν αὐτῷ, ἅπαγε, ἀλλ' ὡς πανταχοῦ. οὕτω καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ποιητῆς ἐν τῷ ποιήματι, ὡς τεχνίτης ἐν τῷ

φιλοτεχνήματι, ὡς προνοῶν ἐν τῷ προνοουμένῳ. 9 Jo 1, 11 Πῶς ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια ὁ αἰεὶ πανταχοῦ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ παρών; ὡς ἐπιφανεῖς σαρκί, ὡς σὺν ἡμῖν σωματικῶς συνδιαιτηθεῖς καὶ ἄνθρωπος ἀληθῶς ἐπιγνωσθεῖς. ἴδιος δὲ αὐτοῦ ὁ κόσμος ὡς ποίημα καὶ δημιουργήμα καὶ ὡς διακυβερνώμενος καὶ προνοούμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἔτι δὲ νῦν καὶ ὡς μᾶλλον ἀγαπηθεῖς, ὅτι καὶ ἄνθρωπος γενέσθαι δι' αὐτὸν ἦτοι διὰ τὸν ἐν αὐτῷ ἄνθρωπον κατηξίωσεν. 10 Jo 1, 12 Ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν καὶ τὰ ἐξῆς. τί οὖν οἱ πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας οἱ τῷ νόμῳ ζήσαντες οὐκ εἶχον ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι; οὐ μὲν οὖν τοσαύτην οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. ἄκουσον Παύλου λέγοντος· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἀμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ νόμος δὲ παρεισῆλθεν. καὶ τι καὶ ἐπλεόνασεν τὸ ἀμάρτημα, φησίν. καὶ τὴν ἀμαρτίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐπιθυμήσεις. καὶ χωρὶς γὰρ νόμου ἀμαρτία νεκρά, ὥστε ὁ νόμος διδάσκαλος μὲν ἦν ἀρετῆς καὶ κακίας ἀποτροπή, οὐ μὴν δὲ ἐδίδου χάριν καὶ συνεργίαν εἰς τὸ πληρῶσαι τὰς ἐντολάς, ὥστε οὐδὲ ἐξουσίαν εἶχον τοσαύτην πλὴν ὅσον τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου γενέσθαι τέκνα θεοῦ. τούναντίον μὲν οὖν ἐκ περιστάσεως καὶ ἐνεπὸδιζεν ὁ νόμος· ἀφορμὴν γὰρ λαβοῦσα ἡ ἀμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν, φησίν. καὶ πάλιν, ὅτι καὶ ἐξ ἔργων μόνων ἦν ἡ διὰ νόμου σωτηρία, νῦν δὲ δεῖ μὲν καὶ ἔργων, τὸ δὲ ὅλον χάριτός ἐστιν· δωρεὰν γὰρ διὰ τοῦ βαπτίσματος υἰοθετούμεθα καὶ τέκνα θεοῦ ἐκ μόνου τοῦ θελήσαι γινόμεθα, ὥστε ἄφατος ἡμῖν καὶ πολλὴ ἡ ἐξουσία τοῦ γενέσθαι τέκνα θεοῦ. ἐν δὲ τῷ νόμῳ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μόνος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. νῦν δὲ πᾶς ὁ βουλόμενος πᾶσαν ἔλαβεν ἐξουσίαν γενέσθαι τέκνα θεοῦ. μετὰ μέντοι τὸ γενέσθαι οὐ δεῖ καταισχύνειν τὸν πατέρα οὐδὲ ἀτιμάζειν τὸν προῖκα καὶ δωρεὰν καὶ οὐχ ὡς ὁ νόμος δι' ἔργων υἰοποιησάμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτόν τι δεῖ συνεισενεγκεῖν εἰς εὐχαριστίαν τῆς τηλικαύτης εὐεργεσίας βίον καθαρὸν καὶ ἀνεπίληπτον καὶ ταῦτα οὐδὲ χαλεποῦ ὄντος τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἅτε τῆς χάριτος τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ ἐν τῇ τῶν ἀρετῶν ἐργασίᾳ συνεφαπτομένης καὶ συνεπισχούσης. ὥστε διχῶς ἐν ἡμῖν ἡ ἐξουσία τοῦ τέκνα θεοῦ κληθῆναι καὶ γενέσθαι ἐπεδαψιλευθῆ ἔκ τε τοῦ προῖκα καὶ δωρεὰν καὶ οὐκ ἐξ ἔργων υἰοθετεῖσθαι, ἀλλ' ἐκ μόνου τοῦ βούλεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μετὰ τὴν υἰοθεσίαν καὶ εἰς αὐτὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν παρὰ τῆς χάριτος <δύναμιν> ἐφευρίσκειν. οἱ δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὔτε χωρὶς ἔργων τινὸς δωρεᾶς ἢ υἰοθεσίας ἠξιοῦντο οὔτε ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις συμμαχίας τινὸς ἢ συνεργασίας ἀπέλαυον τῆς ἀπὸ τοῦ νόμου. τούναντίον μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐκεῖθεν ἠύρισκον μᾶλλον ἀνεζωοποιημένην καὶ σφοδρότερον αὐτοῖς ἐπιτιθεμένην, ὥστε τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου μόνην ἐκεῖνοι διεκεκλήρωντο ἐξουσίαν, ἄλλην δὲ παρὰ ταύτην οὐδεμίαν. ἡμεῖς δὲ καὶ ταύτην ἔχομεν ἡλευθερωμένην καὶ τὴν ἀπὸ τῆς χάριτος πολλαπλασίονα καὶ ὑψηλοτέραν ταύτης, ὥστε Σοφῶς ἅμα καὶ εὐλόγως φησίν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι. εἰ δὲ τοσαύτην ἐξουσίαν εἰληφότες υἱοὶ θεοῦ εἶναι, ἔτι τοῖς πάθεσιν δουλεύομεν, τίς ἡμῖν ἀπολογία ὑπολείπεται, μᾶλλον δέ, τίς κόλασις οὐκ ἀξία ἐπενεχθήσεται τοῖς εἰς τοσαύτην ἑαυτοὺς ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν καταστήσασιν, ὥστε ἀντὶ τοῦ τέκνα θεοῦ εἶναι δούλους ἐλέσθαι χρηματίζειν παθῶν. 11 Jo 1, 12–14 Καὶ πῶς ἔνι γενέσθαι, φησίν, τοὺς ἀνθρώπους τέκνα θεοῦ; μὴ θαυμάσης φησίν· καὶ γὰρ ὁ λόγος δι' αὐτὸ τοῦτο σὰρξ γενέσθαι κατηξίωσε καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα ἐκεῖνος γενόμενος ἄνθρωπος δι' οἰκονομίαν ἡμᾶς υἱοὺς θεοῦ ποιήσῃ χάριτι καὶ φιλανθρωπία. σὰρξ ἐγένετο, ὥστε οὐκ ἐν φαντασίᾳ ὤφθη, ἀλλ' ἀληθῶς γέγονεν σὰρξ καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ὥστε οὐκ εἰς σάρκα ἐτράπη καὶ μία γέγονεν φύσις, ἀλλὰ σὰρξ ἀληθῶς γεγρονῶς ἐφύλαξεν καὶ τοῦ γεγονότος καὶ τοῦ πρὶν γέγονεν καὶ τὴν φύσιν ἄτρεπτον καὶ τὸ ἰδίωμα. καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν. τίνας; αὐτοῦ, ἐκεῖνου φησίν, οὐκ αὐτῶν· εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν, εἰ καὶ ἡ τῶν φύσεων διαφορὰ οὐκ ἀναιρεῖται. 12

Jo 1, 15 Ἦν αἰὶ πρῶτος, αὐτὸς μὲν γὰρ φύσει θεὸς καὶ υἱὸς θεοῦ, ἐγὼ δὲ δοῦλος καὶ κῆρυξ αὐτοῦ. ἦν μὲν αἰὶ οὗτος πρῶτος, ὀπίσω δὲ μου ἔρχεται τῷ χρόνῳ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ τῆ τῶν πολλῶν ὑμῶν ὑπολήψει καὶ δόξῃ, ἥδη δὲ τοῖς ἀξίοις αὐτὸν συνιδεῖν. καὶ ἔμπροσθεν γέγονεν καὶ ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον καὶ ἀσυγκρίτως πᾶσιν τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον ἀποκαλυφθήσεται τῆς θεότητος. 13 Jo 1, 17 Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθειά φησιν· καὶ γὰρ τὰ Μωυσέως, εἰ καὶ χάρις ἦν, ἀλλ' ἐν τύποις καὶ σκιᾷ. νῦν δὲ ἡ χάρις οὐκ ἐν τύπῳ, ἀλλ' αὐτόχαρις καὶ αὐτοαλήθεια, ὥστε καλῶς φησιν· ὁ μὲν νόμος διὰ Μωυσέως, ἡ χάρις δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 14 Jo 1, 18 Ἐπειδὴ εἶπεν θεὸν τὸν πατέρα, θεὸν τὸν υἱόν, τὸ ἄναρχον αὐτῶν, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἄφατον καὶ ὑπὲρ νοῦν σχέσιν καὶ ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος πρὸς τὸν πατέρα, ἐπειδὴ εἰς τὴν ὑψηλὴν καὶ θαυμασίαν ταύτην θεολογίαν ἑαυτὸν καθῆκεν, ἵνα μὴ τις εἴπῃ· ἄνθρωπε, ὑψηλὰ μὲν καὶ θαυμάσια ἃ λέγεις· ἀλλὰ πόθεν ἔσχες γινῶναι ταῦτα; εἶδες τὸν θεόν; ἀλλ' οὐδεὶς εἶδεν. πόθεν ἔμαθες τὰ ἀπόρρητα ταῦτα; τίς ὁ διδάξας; ἵνα οὖν μηδεὶς τοιαῦτα ἐννοῶν στασιάζῃ τοῖς λογισμοῖς, αὐτὸς προφθάσας φησίν· θεὸν μὲν γυμνὸν καὶ χωρὶς σαρκὸς οὐδεὶς οὐδέποτε ἑώρακεν. εἶτα σὺ δὲ πόθεν μαθὼν λέγεις ταῦτα; ὁ μονογενής, φησίν, ὃν προεῖπον, ὅτι θεός, ὅτι φῶς, ὅτι ἐν ἀρχῇ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι πάντα ἄνθρωπον φωτίζει, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο, ἐκεῖνος ἐδίδαξεν· ἐκεῖνον γὰρ ἔθεασάμεθα μετὰ σαρκός, ἐκεῖνου εἶδομεν τὴν δόξαν, δόξαν ὡς ἀληθοῦς μονογενοῦς. ἐκεῖνος ὁ μονογενής, ὁ τῆς πατρικῆς συγγενείας καὶ οἰκειότητος μηδέποτε ἀφιστάμενος, ἀλλ' αἰὶ ἐν τοῖς κόλποις ὧν τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἡμῖν ταῦτα ἀπεκάλυψεν καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς θαρροῦντες ταῦτα κηρῦσσομεν. 15 Jo 2, 6–8 Καὶ ἵνα δείξῃ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ τῶν στοιχείων δημιουργὸς καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὅποτε μὲν βουλόμενος εἰς αἶμα τὸ ὕδωρ μεταβάλλειν, ἄλλοτε δ' εἰς οἶνον, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ λίθων αὐτὸ <ἐκκαλεῖν> καὶ ὅτι ὡς ἐξουσιαστὴ καὶ δεσπότη τοῦ παντός πάντα εἴκει αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ βούλημα ῥᾶον μεταστοιχειοῦται. 16 Jo 2, 9–11 Φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος ὡς θαυμάζων τὴν καλλονὴν τοῦ οἴνου καὶ τὸ σημεῖον μὲν μὴ συνεγνωκώς, οἰόμενος δ' αὐτὸν παρενεγκεῖν τὸν ἀνθοσμίας οἶνον ἐκεῖνον. διὸ καὶ φησιν· πᾶς ἄνθρωπος τὸν καλὸν οἶνον τίθησι καὶ ἐξῆς. οὕτως ὁ δεσπότης ἀνεπιδείκτως ἐποίει τὰ σημεῖα, ὥστε τηλικούτου θαύματος τελουμένου ἐπιπλήξαι δυναμένου πᾶσαν τὴν οἰκουμένην οὐδὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ διατρίβουσιν ἐσπούδασεν ἐπιδειχθῆναι. ὅμως μέντοι οὐκ ἔλαθεν· ἐφανερῶθη γὰρ, φησίν, ἡ δόξα αὐτοῦ καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. τοῦ μὲν οὖν περιστέλλειν ἑαυτὸν καὶ μὴ κατ' ἐπίδειξιν τερατουργεῖν ἀπόδειξις τὸ μηδὲ τὸν ἀρχιτρίκλινον μηδ' αὐτὸν τὸν νυμφίον συνεγνωκέναι· ἀπεκρίθη γὰρ ἂν τι, εἴπερ συνεωράκει, ἐγκαλοῦντι τῷ ἀρχιτρίκλινῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὡς καινόν τι ἀκούων ἐσιώπα καὶ πρὸς τὸν λόγον ἐθαύμαζεν, τοῦ δὲ μεγέθους καὶ τῆς τοῦ σημείου λαμπρότητος τὸ καὶ οὕτω πραττόμενον μὴ λαθεῖν· καὶ γὰρ φησιν· ταύτην τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ἐποίησεν ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, οὐ δι' ὧν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ δι' ὧν μᾶλλον ἀνεπιδείκτως ἐθαυματούργησεν. 17 Jo 2, 14–16 Τοῦτο δὲ πεποίηκεν, ἵνα καὶ τοὺς Ἰουδαίους δι' ἔργου ἀξιωμανονεύτου καὶ σιγῶν ἐλέγχειν αἰὶ ἔχη, ὅτι μάτην ἐπὶ τῷ νομοφυλακεῖν καὶ γεραίρειν σεμνύνονται τὸν ναόν· οἱ γὰρ ἀγορὰν αὐτὸν καὶ ἐμπορείαν ἀπεργασάμενοι καὶ ὄρκων καὶ ἐπιορκίας καὶ ἀδικίας καὶ πολλῆς ἄλλης ἀτοπίας ἐργαστήριον ἀποδείξαντες· (ταῦτα γὰρ τῆς ἀγορᾶς οὐδὲν ἦττον τῶν ὠνίων τὰ τεκμήρια). τίνα ἄλλην τιμὴν ἐπετίθουσαν ἢ ποῖαν ἄλλην φροντίδα ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ κοσμιότητος μετὰ πόθου ἐπιστεύοντο ἂν καταβαλεῖν; ἀλλ' ἔνθα μὲν κέρδος ἦν, ὄραξ αὐτοὺς ἀγορὰν καὶ ἐμπορεῖον τὸν περιβόητον αὐτοῖς ναὸν ἀποδεδειγμένους καὶ οὐδεμίαν περὶ τούτου φροντίδα ἢ ἐπιτίμησιν· ἔνθα δὲ λόγοις μόνον ἔδει Σοβαρευθῆναι διακένους, ἐκδικηταὶ τοῦ ναοῦ, ζηλωταὶ τῶν πατρῶων καὶ

σχήματα τιμῆς καὶ μεγάλα ῥήματα, μᾶλλον δὲ ἔνθα μὲν κέρδος ἀργυρίου μικροῦ, οὐδὲν ὁ ναὸς ἢ ὁ νόμος· ἔνθα δὲ μεγάλη σωτηρία ἀνθρώπων, ἐκεῖ ὁ πολὺς φθόνος καὶ προκάλυμμα τοῦ φθόνου ὁ ναὸς καὶ ὁ νόμος καὶ τὰ τῆς ἀπονοίας ῥήματα. ἐκβαλὼν οὖν αὐτοὺς ὁ δεσπότης ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐκ τοῦ ἱεροῦ καὶ δεῖξας λαμπρῶς καὶ ἀναμφιβόλως καταφρονητὰς τοῦ ναοῦ μεγάλην στήλην κατ' αὐτῶν ἀνήγειρεν, ὅτι εἶπερ ἂν ὑπὲρ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ναοῦ λέγοιεν, οὐκ ἐκ πόθου καὶ πίστεως ταῦτα λέγοιεν; ἀλλ' ἢ φυσιοῦμενοι ἢ φθόνον ἴδιον ἐπισκιάζοντες ἢ ἐπὶ τῷ σφῶν κέρδει, ἵνα καλῶνται ῥαββί, ἵνα πλατύνωσι τὰ φυλακτήρια, ἵνα τὰς τῶν χηρῶν καὶ τῶν ἄλλων κατεσθίωσιν οἰκίας. 18 Jo 3, 12–13 Εἶπεν εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε· καίτοι ἔδει ἐπιγείοις οὓσι διὰ τῶν συγγενῶν ῥᾶον χειραγωγεῖσθαι, ἀλλ' οὖν εἰ ταῦτα εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἂν εἶπω τὰ ἐπουράνια ὑμῖν ἐπιγείοις οὓσιν πιστεύετε· μᾶλλον γὰρ τῆς ὑμῶν διανοίας τὰ ἐπουράνια διέστηκεν ἢ τὰ ἐπίγεια. πῶς οὖν μαθήσεσθε τὰ ἐπουράνια μὴ πιστεύοντες τοῖς παρ' ἐμοῦ λεγομένοις; ἀναβῆναι ὑμῖν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μαθεῖν οὐκ ἔστι· οὐδεὶς γὰρ ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν οὐδ' ἕως τοῦ νῦν, οὐ τῶν προφητῶν, οὐ τῶν ἄλλως κατ' ἀρετὴν πολιτευσαμένων οὐδ' ὅλως πλὴν ἐμοῦ τοῦ ἐκεῖθεν καταβεβηκότος. ἂν οὖν ὑμῖν μὲν οὐκ ἔστι ἀναβῆναι, ἄλλος δὲ τις οὐκ ἀναβέβηκεν, ἐμοὶ δὲ τῷ ἀναβεβηκότι καὶ καταβεβηκότι καὶ ἐκεῖθεν μὴ χωρισθέντι—τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ὅ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ—ἂν οὖν μηδὲ ἐμοὶ πιστεύητε ἐπαγγέλλοντι καὶ διδάσκοντι τὰ ἐπουράνια καὶ θεῖα καὶ ὑψηλὰ δόγματα, πῶς ἄλλως μαθεῖν ταῦτα δυνησεσθε; ταῦτα δ' ἔλεγεν πανταχόθεν συναλεύων τὸν Νικόδημον εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτῷ, ὅτι ἂν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. αὐτὸς δὲ σφοδρότερον οὐδὲ μὴ ἴδη, φησὶν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 19 Jo 3, 19 Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ κρίσις, οἷον οὕτω λαμπρά, οὕτως ἀναμφίβολος ὡς μονονουχὶ καὶ δείκνυσθαι. αὕτη, φησὶν, ἡ κρίσις οἷον ἡ κατάκρισις τῶν ἀπιστησάντων. πόθεν δ' ἐστὶν δήλη, πόθεν περιφανὴς καὶ λαμπρὰ καὶ μηδεμίαν δεχομένη ἀμφισβήτησιν; αὐτόθεν φησὶν· ὅτι τὸ φῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ σκότος μᾶλλον ἢ τὸ φῶς. Jo 3, 23 Καὶ ὅτι κάκεῖνος βαπτίζων. οὐκ εἰς τὸ ἐναντίον ἐβάπτιζε τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰ ἐκείνων βεβαιῶν· βαπτίζων γὰρ τὸν Χριστὸν ἐκήρυττεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ νυμφίος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥστε βαπτίζων τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἐκράτουνεν ὥσπερ καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί. 23 Jo 4, 12–15 Εἰ τῆς γυναικὸς τῆς Σαμαρείτιδος εἰπούσης μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ ἀπεκρίθη ὁ δεσπότης πρὸς αὐτήν· ναὶ μείζων εἰμί, τὴν τε γυναῖκα ἐλύπησεν ἂν ἐκ τοῦ εὐθέως εὐτελίζειν τὸν πρόγονον δοκῶν ἐφ' ᾧ ἐκείνη μέγα ἐφρόνει. καὶ οὐδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ ἐδίδου ὑπονοεῖν· τί γὰρ ἄξιον τοῦ Χριστοῦ τὸ κατὰ σύγκρισιν τοῦ Ἰακώβ αὐτὸν μείζονα νομισθῆναι; διὸ οὐ λέγει μείζων εἰμί οὐδὲ κατὰ σύγκρισιν τοῦ Ἰακώβ αὐτὸν ἐκείνου προτίθησιν, ἀλλ' ἅμα τε ἀσυγκρίτῳ μέτρῳ τὴν ὑπεροχὴν δείκνυσιν αὐτοῦ καὶ οὐκ αὐτὸς τοῦτο ξηρῶς ταῖς λέξεσιν λέγει, ἵνα μὴ δόξη τ' ἐκείνον εὐτελίζειν καὶ ἀνιᾶν τὴν γυναῖκα, ἀλλ' αὐτὴν ἐκείνην δι' ὧν φησι δίδωσι τοῦτο συλλογίζεσθαι καὶ ἐννοεῖν· ὁ γὰρ ἂν τις αὐτὸς ἀναλογίσηται καὶ διανοηθῆ, οὐχ ὁμοίως ἡγεῖται φορτικὸν ὡσεὶ παρ' ἐτέρου ἀκούσειεν ἂν. πῶς δὲ τοῦτο ποιεῖ ὁ Χριστός; ἐκ τῆς τοῦ ὕδατος διαφορᾶς, ὃ τε ὁ Ἰακώβ αὐτοῖς ἀνεῦρεν καὶ ὁ αὐτὸς ὑπισχνεῖτο δώσειν. καὶ οὐδὲ ἀπλῶς λέγει τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἄφατον οὔσαν καὶ πολλήν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ὑποσχέσεως τοῦ παρασχεῖν, ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ λαβεῖν μηδὲν ἄτοπον αὐτοῖς εἶναι δόξη ἢ διαφορὰ. διὸ καὶ ἡ γυνὴ ἢ μήπω μείζονα ἀνεχομένη αὐτὸν εἶναι τοῦ Ἰακώβ, εὐθέως εἰς ὑψηλότερον ἀναχθεῖσα νοῦν εὐγνωμόνως τε ἀκούει τὸ ῥηθὲν καὶ αἰτεῖ τὸ παρ' αὐτοῦ ὕδωρ καταφρονησασα ὃ ἐθαύμαζεν τέως πρότερον τοῦ Ἰακώβ. οὕτως οὖν ἀπὸ τῆς ἀσυγκρίτου τοῦ ὕδατος διαφορᾶς καὶ εἰς τὴν ἀσύγκριτον τῶν προσώπων ὑπεροχὴν ἐχειραγωγῆθη ἢ γυνὴ

καὶ κατὰ μικρὸν προῆλθεν, ὥστε καὶ Μεσσίαν καὶ Χριστὸν οὐχ ὁμολογήσασα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ πατρίδι κηρῦσαι καὶ κατάρξασθαι αὐτοῖς τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. 24 Jo 4, 16 Τίνα ἀκολουθίαν ἔχει τῆς Σαμαρείτιδος αἰτούσης τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν εἰπεῖν τὸν δεσπότην· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου; πολλὴν μὲν οὖν· ἐπειδὴ γὰρ τὸ λαβεῖν ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν ἄλλως οὐκ ἐγχωρεῖ ἀλλ' ἢ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, λέγει αὐτῇ· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου, ἵνα διὰ τῆς ἀποκρίσεως τῆς γυναικὸς καὶ τῆς ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει προγνώσεως τοῦ Χριστοῦ θαυμάσασα ἡ γυνὴ ἐπιγνῶ τὸν δεσπότην καὶ πιστεύσῃ καὶ ἐπιγνοῦσα καὶ πιστεύσασα ἀξιωθῇ τῆς αἰτήσεως ἥτοι τοῦ τυχεῖν τοῦ ζῶντος· ἔμαθεν γὰρ ἀπὸ τῆς τοιαύτης διαλέξεως, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ προσδοκώμενος Μεσσίας. ἐκήρυξεν τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός· τὸ γὰρ μῆτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός οὐ διστάζουσά φησι καὶ τοῦτο δείκνυται ἐκ τῆς πολλῆς σπουδῆς καὶ τοῦ τὴν πόλιν εἰς τὴν θεάν αὐτοῦ συγκαλεῖν, ἀλλὰ μῆτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός φησιν, ἵνα μὴ ἐξ εὐθείας καὶ μετὰ ἀποφάσεως ῥηθὲν προστῆ τισι προσανὲς ἐκ πρώτης φανέν. ἐκήρυξεν οὖν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. εἶχεν διὰ τούτου, οὗ ἐπεζήτηι ζῶντος ὕδατος τοῦ καθαίροντος αὐτὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς ἐκείνης τῶν παθῶν ἀναψύχοντος καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐμβιβάζοντος. πόθεν δὲ τούτων ἔτυχεν; ἢ δῆλον ἐκ τοῦ εἰπεῖν τὸν δεσπότην· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου· τοῦτο γὰρ τὸ ῥῆμα ἀρχὴ γέγονεν τοῦ ἐπιγνῶναι καὶ πιστεῦσαι τῇ γυναικί, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἐξ οὗ λαμβάνει καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. ὁρᾷς πῶς αἰτούσης τῆς γυναικὸς τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν καταλλήλως φησὶν καὶ λίαν ἀκολούθως ὁ δεσπότης· ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου μονονουχὶ λέγων· ἐγὼ δώσω σοι αὐτό, ἐὰν μόνον καλῶς ἐπιγνῶς, τίς ἐστιν, ὃν αἰτεῖς· τούτου γὰρ γινομένου καὶ ἡ αἰτήσις σου ἀκολουθήσει. ἄλλως τε δὲ καὶ τύπον ἡμῖν δίδωσιν ἄνευ τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς μὴ ἐπὶ πολὺ ὀμιλεῖν τῇ γυναικί μῆτε μὴν χωρὶς ἐκείνου αἰτουμένη τι χαρίζεσθαι· εἰ γὰρ καὶ μὴ εἶχεν νόμιμον αὐτῇ, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῶν ἐχόντων καὶ πανταχοῦ δεῖ τοῦτο παραφυλάττεσθαι· εἰ γὰρ ὁ δεσπότης τοῦ παντός, ὁ κύριος πάσης πνοῆς, τοῦτο παρεφυλάξατο, τί χρὴ ποιεῖν τοὺς καθ' ἡμέραν πορθουμένους λογισμοῖς καὶ παθεῖν ἀτόποις; διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀναμάρτητος καὶ ἀπαθὴς ὢν· ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι. ὅμως εἰς παράδειγμα καὶ τύπον ἡμέτερον ἄνευ τοῦ συνοίκου οὐκ ἠνέσχετο οὔτε πλείονα χρόνον προσομιλεῖν οὔτε κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ πρόχειρον τῆς λέξεως τὴν αἴτησιν εἰς πέρας ἄγειν τῆς γυναικός. 25 Jo 4, 19– Οἶμαι δὲ ὡς οὐδὲ παντὶ τρόπῳ βουλομένη τὰ ἑαυτῆς προκεκριμένα δεῖξαι τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τοῦτο παράγει τό· οἱ πατέρες ἡμῶν προσεκύνησαν ἐν τῷ ὄρει, ἀλλὰ τὸ συστατικὸν νομιζόμενον εἶναι τῆς ὑπολήψεως τῶν Σαμαρειτῶν προκομίζει. εἶθ' οὕτως ὡς ἀπὸ προφήτου παρ' ἐκείνου ἐπεζήτηι μαθεῖν τῶν δοξῶν τὴν ἀληθεστέραν τε καὶ τιμιωτέραν. διὸ καὶ ἀρχομένη ἔλεγεν· κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. 29 Jo 4, 23 Καὶ νῦν ἐστιν τὸ πάντως καὶ διὰ ταχέων γενησόμενον σημαίνει. 31 Jo 5, 19–27 Ὡστε εἰ ἂν ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ποιεῖ καὶ μάλιστα ὁμοίως, ἴσος αὐτῷ ἐστὶ κατὰ πάντα. τὸ δὲ ὁ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ καὶ δείξει καὶ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν, φησὶν, ἵνα ἐπιστομίση αὐτούς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεος· εἰ γὰρ φιλεῖ τὸν υἱόν, φησὶν, πῶς ἂν ἐφίλει τὸν πολέμιον; πῶς δὲ συνεχώρει καὶ οὐ μόνον συγχωρεῖ, ἀλλὰ καὶ δείκνυσιν αὐτῷ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ὡσπερ ἐφηδόμενος τοῖς ἔργοις αὐτοῦ; πῶς δὲ καὶ πᾶσαν αὐτῷ ἐνεχειρίζε τὴν ἐξουσίαν; ἄλλως τε δὲ ὡσπερ ὅτ' ἂν λέγη, ὅτι πᾶσαν αὐτῷ ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ἥτοι τὴν κρίσιν, οὐχ αὐτὸν ἐξίστησι τῆς ἐξουσίας, ἀλλ' εἰς τιμὴν λέγει τοῦτο τοῦ υἱοῦ· οὕτω γὰρ εἰώθασιν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τιμᾶν τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ τιμωρεῖσθαι καὶ σώζειν. ὡσπερ οὖν ἐπὶ τιμῇ τοῦτο εἴρηκεν τοῦ υἱοῦ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον λογισμόν, οὕτω καὶ τὸ ἔδωκεν ἐπὶ τιμῇ εἴρηται τοῦ πατρός· τιμῶσι γὰρ καὶ τὸν διδόντα τὴν ἐξουσίαν. ἂν μὲν οὖν εἶπεν, ὅτι πᾶσαν τὴν κρίσιν ἔχει ὁ υἱός, ὁ

γὰρ πατήρ οὐ κρίνει οὐδένα, παρέσχεν ἂν ὑπόνοιαν, ὅτι αὐτὸς ἐξέστη τῆς ἐξουσίας. διὰ τοῦτο δὲ τίθησι τὸ ἔδωκεν, ἵνα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ὁμοίως τιμήσῃ, τὸν μὲν ὡς δόντα, τὸν δὲ ὡς πᾶσαν εἰληφότα. πάλιν εἰ εἰπὼν τὸ ἔδωκεν οὐκ ἐπήγαγε τὸ πᾶσαν, ἀλλ' εἶπε μετασχεῖν ἔδωκε τῆς ἐξουσίας, ἑταπείνου τὸ ἀξίωμα τοῦ υἱοῦ. εἰπὼν δὲ τὸ ἔδωκεν καὶ ἐπαγαγὼν πᾶσαν τὴν κρίσιν καὶ ὅτι ὁ πατήρ οὐδένα κρίνει, ἰσοτιμίαν λαμπρῶς ἔδειξεν. 32 Jo 5, 30 Τὸ καθὼς ἀκούω κρίνω τινὲς ἐξελήφασιν, ὅτι παιδεύων ἡμᾶς μηδὲν πλέον τῶν φαινομένων καὶ λεγομένων ἐν ταῖς κρίσεσιν περιεργάζεσθαι καὶ <μη> ἐξ ὑπονοιῶν καὶ ἀνθρωπίνων λογισμῶν βλάπτειν καὶ λυμαίνεσθαι τοὺς κρινομένους, τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ὑπὸ φιλίας ἢ ἔχθρας τοῦ δικαίου παρέλκεσθαι καὶ παρασύρεσθαι δυναμένων. τούτου, φασίν, ἀπάγων ἡμᾶς ἔλεγεν, ὅτι καθὼς ἀκούω κρίνω. εἰ δὲ ἐγὼ ὁ καρδιογνώστης οὕτω δι' αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς φαινομένοις καὶ λεγομένοις τὴν κρίσιν ποιῶμαι μηδὲν περαιτέρω τούτων πολυπραγμονῶν, οὐδὲ ὑμᾶς χρὴ παρὰ τὰ ὀρώμενα καὶ φαινόμενα καὶ λεγόμενα ἄλλο τι περιεργάζεσθαι καὶ τοῖς οἰκείοις θαρρεῖν λογισμοῖς καὶ τούτοις ἐπιτρέπειν τὴν τῶν ἀδήλων κρίσιν. οὕτω μὲν οὖν τινες, οὐκ ἐμοὶ δοκοῦν. πρῶτον μὲν γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται ὁ δεσπότης ὅτι οὐκ ἔκρινεν, καθὼς ἤκουεν, ἀλλ' ὡς καρδιογνώστης θεός, οἷον ὅτε τῇ γυναικὶ ἔλεγεν καλῶς εἶπας, ὅτι οὐκ ἔχεις ἄνδρα· πέντε γὰρ ἔχεις, καὶ ὅτε ἔλεγεν ἄρτι πιστεύετε, ἐλεύσεται ὥρα ὅτε πάντες ὑμεῖς διασκορπισθήσεσθε καὶ μυρία ἄλλα, ὅτι οὐδὲ προύκειτο αὐτῷ σκοπὸς ἐνταῦθα τοιοῦτος, ἀλλὰ περὶ τοῦ πατρὸς καὶ ἑαυτοῦ καὶ ἰσότητος καὶ ἐξουσίας καὶ τοιούτων. τί οὖν ἐστὶν καθὼς ἀκούω κρίνω; καθὼς ἀκούω, φησίν, παρὰ τοῦ πατρὸς κρίνω; τοῦτ' ἐστὶν ὡσπερ ἐκεῖνος κρίνει, οὕτω καὶ ἐγώ. ὡσπερ δὲ τὸ δείκνυσιν αὐτῷ καὶ τὸ δείξει αὐτῷ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν θεοπρεπῶς ἐξελήφασιν, μᾶλλον δὲ ὡσπερ ταῦτα ἢ τοῦ λόγου ἀκολουθία θεοπρεπῶς ἐκλαβεῖν ἐκπαιδεύει καὶ ἀπαιτεῖ, οὕτω καὶ τὸ καθὼς ἀκούω κρίνω θεοπρεπῶς ἐκκληφθήσεται· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ἣ ἅπαντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται οὐ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τῆς τοῦ υἱοῦ φωνῆς εἰπὼν τοῦτο τὸ ὑψηλὸν καὶ θεοπρεπὲς περὶ αὐτοῦ, εὐθύς ἐπήγαγεν καὶ ὁ εἰς τιμὴν συνετέλει τοῦ πατρὸς οἷον οὐκ ἀφήρηται τὴν κρίσιν ὁ πατήρ, ἀλλ' ἐγὼ κρίνων σύμφωνον αὐτῷ ἐκφαίνω τὴν ψῆφον. 34 Jo 5, 31–34 Ἡ μᾶλλον ἂν τις εἶποι, ὅτι τὸ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς, οὐκ ἔστιν κατὰ ἀπόφασιν οὐδ' ὡς ἐκ τοῦ δεσπότητος προτεινόμενον, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀντιθέσεως τῶν Ἰουδαίων καὶ παρ' ἐκείνων προαγόμενον· ἐπειδὴ γὰρ καὶ πολλὰ καὶ ὑψηλὰ εἶπεν ὁ δεσπότης περὶ ἑαυτοῦ, ὅτι ὁ μὴ τιμῶν αὐτὸν ὡς τὸν πατέρα οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾶ, ὅτι ὁ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀκούων εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούοντες τῆς φωνῆς αὐτοῦ ζῆσονται καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐπειδὴ οὖν ταῦτα λέγοντος ἐδάκνοντο οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔμελλον λέγειν αὐτῷ· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἢ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· τοῦτο γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ πεποιήκασιν. ταύτην οὖν τὴν ἀντίθεσιν προλαμβάνων οὐδ' ἐπὶ ταύτῃ δείκνυσιν αὐτοὺς λόγον ἔχοντάς τινα, οἷον· ἐρεῖτέ μοι, φησίν, ὅτι ταῦτα λέγων ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ καὶ ἢ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλὰ καὶ αὕτη ὑμῶν ἢ πρόφασις ἐκκέκοπται· οὐ γὰρ ἐγὼ εἰμι μόνος ὁ μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης, ὃν ὑμεῖς ἐθαυμάζετε καὶ ἀξιόπιστον ἠγεῖσθε. καὶ τί λέγω Ἰωάννης; ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ διὰ τοῦ πνεύματος ἐμαρτύρησεν, οὕτινος ὑμεῖς οὔτε τῆς μαρτυρίας ἐγένεσθε ἀκροαταὶ οὔτε νῦν οὔτε πάλαι οὔτε ὀρθὴν ὑπόληψιν περὶ τῆς μακαρίας αὐτοῦ καὶ ἀκηράτου οὐσίας ἐκτήσασθε. καὶ ἐνταῦθα μὲν δι' ἐνστάσεως αὐτῶν τὴν νομιζομένην ἀντίθεσιν ἤλεγξεν. προϊὼν δὲ καὶ δι' ἀντιπαραστάσεως καταβάλλει αὐτὴν λέγων· εἰ καὶ ἐγὼ μόνος ἐμαρτύρουν περὶ ἑμαυτοῦ, οὐδὲ τοῦτο ὑμῖν ὄφειλεν εἶναι πρόφασις ἀπιστίας· οὐ γὰρ ὡσπερ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν ἢ περὶ αὐτῶν μαρτυρία ψευδής, ἀλλὰ παναληθεστάτη ἐστὶν ἢ ἐμή. 35 Jo 5, 31–34 Ἐὰν γὰρ τις ὑπὲρ ἑαυτοῦ μαρτυρῇ ὅσον

εις ἀνθρωπίνην υπόληψιν καὶ κρίσιν, οὐκ ἔστιν ἀληθῆς αὐτοῦ ἡ μαρτυρία. τοῦτο οὖν καὶ ὁ κύριος πρὸς τὴν ἐκείνων υπόληψιν δηλῶν ἔλεγεν· ἐὰν ἐγὼ μόνος, φησίν, μαρτυρῶ περὶ ἑαυτοῦ. ἴσως ἐξῆν ἡμῖν κατὰ τὰς ἀνθρωπίνους ὑπονοίας ἀπιστεῖν τῇ μαρτυρίᾳ ὡς μὴ οὔση ἀληθινή. νῦν δέ, φησίν, καὶ αὐτὴ ὑμῶν ἢ πρόφασις διακέκοπται· οὐ γὰρ μόνος ἐγὼ περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρῶ, ἀλλὰ κάκεῖνος, ὃν ὑμεῖς ἀξιόπιστον ὑπειληφότες τὴν ἐρώτησιν προσηγάγετε, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ τὸν Ἰωάννην παράγειν μαρτυρίαν καὶ ἐκ τοῦ εἰπεῖν ὑμεῖς ἀπεστάλκατε σαφῶς δείκνυται, ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνων υπόληψιν καὶ ἀσθένειαν οὕτω τὸν λόγον προήνεγκεν, καὶ τὸ ἐπαγόμενον δέ· ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ταῦτα δὲ εἶπον, τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦτο τὸν Ἰωάννην προέφερον ὑμῖν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε, τρανῶς τὴν εἰρημένην παρέστησεν ἔννοιαν, ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνων υπόληψιν καὶ ἀσθένειαν οὕτω τοῖς λόγοις ἐχρήσατο. 36 Jo 5, 32–33 Καὶ οἶδα ὅτι ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ καὶ οἶδα ὅτι οὐκ ἂν οὐδ' ὑμῖν ἀρνηθεῖ ὡς ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, ἂν ἄρα μὴ ἑαυτοῖς μάχησθε· ὑμεῖς γὰρ ἀξιόπιστον αὐτὸν ὑπειληφότες ἀπεστείλατε ἐρωτῶντες αὐτόν. καὶ αὐτὸς ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ, τῇ ἀληθείᾳ δέ, φησίν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς Ἰωάννου μαρτυρίας αὐτοαλήθεια ἦν καὶ τῆς ἐτέρων οὐκ ἔδειτο μαρτυρίας. οὐκοῦν οἶδα, φησίν, ἂν εὐγνωμονῆτε, ὅτι καὶ ὑμῖν ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. 37 Jo 5, 36–39 Ὡς ἀκόλουθον τοῖς εἰρημένοις τίθησι τὸ οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἐωράκατε καὶ τὰ ἐξῆς. τὸ δὲ ἐωράκατε. ὡς καὶ προϊῶν φησιν ἐκληπτέον ὁ ἐωρακῶς ἐμὲ ἐώρακεν τὸν πατέρα ἀντὶ τοῦ οὐκ ἔχετε ὀρθὴν δόξαν καὶ υπόληψιν θεοπρεπῆ περὶ αὐτοῦ, κἂν αὐτὸν ἐκδικεῖν σχηματίζησθε. πῶς δὲ ὡς ἀκόλουθον; ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ καὶ ὅτι τὰ ἔργα, ἃ ἔδωκέν μοι ποιεῖν ὁ πατήρ, ἐκεῖνα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὑμεῖς δὲ οὐδ' οὕτω πιστεύετε, δῆλον ὅτι, ὡς ἔοικεν, φησίν οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὐδὲ τὴν, ὅτε ἔλεγεν οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, οὐδὲ περὶ τῆς μακαρίας αὐτοῦ καὶ ἀπαθοῦς καὶ παντοκρατορικῆς φύσεως οὐδὲν ὀρθὸν ὑπολογίζεσθε· ἢ γὰρ ἂν τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ἐκείνης μόνης τῆς αὐθεντίας καὶ ἐξουσίας ὀρθῶς κρίναντες εἶναι οὐκ ἂν ἐμὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὰ αὐτὰ πράττοντα τῷ πατρὶ ἀντίθεον ἐβλασφημεῖτε. ὁρᾶς πῶς ὡς ἀκόλουθον εἴρηται. τὸ δὲ οὐδέποτε ἀκηκόατε οὐ νῦν φησιν, ἀλλ' οὐδὲ ὅτε τῷ Μωυσῆ ἔλάλει· πῶς γὰρ οἱ γε παραυτίκα μοσχοποιήσαντες καὶ μετὰ ταῦτα δεξάμενοι τὰς νοουθεσίας καὶ μυριάκις εἰς εἰδωλολατρείαν ἐκπορνεύσαντες; διὸ ἀληθῶς οὔτε τότε οὔτε νῦν οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε οὔτε τὴν περὶ αὐτὸν ὀρθὴν δόξαν καὶ ἀδιάστροφον ἐν καρδίᾳ ἐφυλάξατε καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοὺς πάλαι περὶ τοῦ υἱοῦ προρρηθέντας χρησμούς ἔχετε μένοντας ἐν ὑμῖν οὔτε τὴν νῦν εἰρημένην τῷ πατρὶ μαρτυρίαν, ἀλλ' εἰ βούλοισθε, κἂν γοῦν ὀψέ ποτε, διαβλέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ μαθεῖν, ὅτι πάλαι ταῦτα προκατήγγελλται περὶ ἐμοῦ, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· μὴ γὰρ κἀνταῦθα λέγων δοκῶ ὑμῖν ἀσύμφορα λέγειν, οὐχὶ καὶ ὑμῖν δοκεῖ ἐν αὐτοῖς ζωὴν εὐρίσκειν. 38 Jo 5, 41–42 Εἰ δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνεις, διὰ τί λέγεις ταῦτα; δι' ὑμᾶς φησιν, ἵνα ἐπιστραφῆτε καὶ σωθῆτε· θεωρῶ γὰρ ὑμᾶς παντάπασιν τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπης ἀπανεστηκότας, ὅτι ἐμὲ τὸν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ παραγεγονότα ἀπωθεῖσθε· πῶς γὰρ ἔνι λέγειν ἀγαπᾶν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, τὸν δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐληλυθότα ἀποπέμπεσθαι καὶ μισεῖν; 39 Jo 5, 43 Τοῦτ' ἔστιν οὐ τῇ ὀρθῇ κρίσει περὶ θεοῦ προσέχετε, ἀλλὰ ἅπερ ἂν ἀκρίτως ὑμῖν νομισθῆ, εἰς τοῦτο φέρεσθε συρρέοντες, δέον μὴ προλήψει ματαίᾳ δουλεύοντας τῆς περὶ θεὸν ὀρθῆς δόξης διαπίπτειν καὶ ἀποσφάλλεσθαι, ἀλλὰ ταύτην ἐδραίως ἐν ἑαυτοῖς λαβόντας καὶ ἔχοντας τὰς κενὰς ὑπολήψεις διωθεῖσθαι καὶ ἀποπέμπεσθαι. 40 Jo 5, 44 Δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες ἀντὶ τοῦ ἀρέσκειν ἀλλήλους ζητοῦντες. 41 Jo 6, 6 Πειράζων ἐκεῖνον, οὐχ ὥστε αὐτὸς μαθεῖν· αὐτὸς γὰρ ἤδει αὐτὸν ἀκριβῶς ὁ πάντα εἰδὼς πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ἀλλ' ὥστε τὸν Φίλιππον

παιδαγωγηθῆναι καὶ ὠφεληθήσεσθαι. 42 Jo 6, 6 Ἡ πειράζων εἴρηται ἀντὶ τοῦ γυμνάζων αὐτὸν τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ διανιστῶν καὶ πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς δεσποτικῆς ἐξουσίας χειραγωγῶν· καὶ γὰρ ἐστὶν παρὰ τῇ γραφῇ τὸ τοιοῦτον τῆς λέξεως σημαινόμενον. 43 Jo 6, 42–44 Τῶν Ἰουδαίων εἰπόντων οὐχ οὗτος ὁ υἱὸς Ἰωσήφ αὐτὸς μὲν οὐκ ἀποκρίνεται αὐτοῖς ἐξ εὐθείας καὶ ἀπλῶς οὕτω λέγων, ὅτι οὐκ εἰμὶ υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ. τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο δίδωσιν αὐτοῖς ἐννοεῖν· ἐκείνων γάρ, ὡς ἔφημεν, λεγόντων αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ αὐτὸς φησὶν· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς ἐμέ, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ αὐτόν, μονονουχὶ λέγων πατέρα ἐμὸν λέγετε τὸν Ἰωσήφ, πατὴρ ἐμὸς ἐστίν, ἐξ οὗ ἐξήλθον καὶ κατεπέμφθην ὑμῖν, ὁ ἐν οὐρανοῖς κατοικῶν καὶ δεσπόζων τοῦ παντός. διὰ τοῦτο δ' ἔτι καλεῖτέ με υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἀνάξια φθέγγεσθε περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ ἀληθινὸς καὶ οὐράνιος πατὴρ οὐπω εἴλκυσεν ὑμᾶς εἰς τὸ ἐπιγνῶναί με γνήσιον αὐτοῦ υἱόν. ὅταν δὲ ἐλκύσῃ, γνῶσεσθε. ἐλκύει δέ, ὅταν ἀξίους ἑαυτοὺς παρασκευάσῃτε, ὅταν πίστει προσέλθητε, ὅταν γαστριμαργίαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ οἴησιν ἀπορρίψαντες εὐήνιον τὸν ἀρχένα τῆς εὐαγγελικῆς καὶ σωτηριῶς ζεύγλι ὑποβάλητε. τότε οὖν ἐλκυσθέντας εἰσδέξομαι κἀγὼ καὶ ἀναστήσω ὑμᾶς ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. 44 Jo 6, 44–48 Εἶπεν οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν, ἅμα μὲν δεικνύς, ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ λυπεῖν τὸν θεὸν ἐφ' οἷς λέγει τε καὶ ποιεῖ, ὃ ἐκεῖνοι ἐνεκάλουν, ὥστε οὐδὲ πείθεται τις τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ πραττομένοις, εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσει καὶ συμβιβάσει αὐτόν, ἅμα δὲ κἀκείνους ἐλέγχων, ὅτι ὡς ἀνάξιοί εἰσι τοῦ ἐλκυσθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, διὰ τοῦτο οὐκ ἔρχονται πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν. πῶς οὖν ἐλκύσει; διδάσκων φησὶν· ἔσονται γὰρ πάντες διδασκτοὶ θεοῦ. προφητῶν ὁ λόγος, χρησμοὶ θεῖοι ἄνωθεν προανεφώνησαν ταῦτα. δῆλον δὲ φησὶν, ὅτι πᾶς ὁ ἀκούων διδάσκοντος τοῦ πατρὸς καὶ μαθῶν οὗτος ἔρχεται πρὸς με· ὁ μὲν γὰρ πατὴρ πάντας ἐλκύει, πάντας διδάσκει, ἀλλ' οὐ πάντες μανθάνουσιν. ὁ δὲ μαθῶν ἐκεῖνος ἔρχεται πρὸς με. ἀλλὰ πῶς ἔστι μαθεῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, ὅτι τὸν πατέρα οὐδεὶς ἐώρακεν; εὐκόλως φησὶν ἐξ ἐτοίμου· ὁ γὰρ ἐώρακὼς αὐτόν καὶ ὑπάρχων ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐκ πατρὸς αὐτὸς τὴν πατρικὴν διδασκαλίαν διδάσκει. χρὴ οὖν αὐτῷ πείθεσθαι καὶ ὑπακούειν· τὰ γὰρ πατρικὰ διδάγματα ἀπαγγέλλει. τί δὲ διδάσκει; ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμεν. διδάσκει ὁ υἱὸς περὶ τοῦ πατρὸς καὶ ὁ λαβὼν ὀρθὴν ἔννοιαν περὶ τοῦ πατρὸς ἐχειραγωγήθη καὶ εἰλκυσθῆ καὶ πρὸς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τοῦ υἱοῦ. καὶ γὰρ ὁ μαθῶν ὅτι ὁ πατὴρ ἀσώματος, δημιουργὸς ἀίδιος, ἀπαθῶς γεννῶν, ἀχρόνως, ἀρεστῶς ὑπὲρ νοῦν, συνεπιγινώσκει καὶ ἐλκύεται εἰς τὸ εἰδέναί, ὅτι καὶ ὁ ἐκ τούτου τοῦ πατρὸς προελθὼν υἱὸς καὶ ἀσώματος ὁμοίως καὶ δημιουργὸς καὶ συναῖδιος καὶ ἀπαθῶς γεννηθεὶς καὶ ἀρεστῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ὑπὲρ νοῦν. ὁρᾷς πῶς ὁ πατὴρ διδάσκει διὰ τοῦ υἱοῦ περὶ αὐτοῦ, ἡ δὲ τοῦ πατρὸς γνῶσις ὅπως ἐλκύει ἐπὶ τὴν ὁμοίαν γνῶσιν πάλιν τοῦ υἱοῦ. καλῶς ἄρα καὶ εἴρηται, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ διδάσκει περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ πάλιν, ὅτι ὁ υἱὸς διδάσκει περὶ τοῦ πατρὸς· καὶ γὰρ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει, φησὶν, τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὃ ἂν ἀποκαλύψῃ ὁ υἱὸς καὶ οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν· εἰ γὰρ ἑτέρου γνῶσις ἀληθινὴ καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου ἐπεισάγει. ὥσπερ ἡ τινὸς τούτων ἀγνωσία ἀγνωσίαν κατηγορεῖ καὶ τὴν περὶ ἑτέρου ἔχειν τοὺς οἰομένους εἰδέναί, ὅπερ ἔπασχον οἱ Ἰουδαῖοι βλασφημοῦντες τὸν υἱὸν καὶ φρεναπατῶντες ἑαυτοὺς εἰδέναί τὸν πατέρα καὶ εἰς ἐκδίκησιν ἐκείνου ἐπιμαίνεσθαι τῷ υἱῷ. ἀλλ' οὕτω μὲν ταῦτα. εἰ δέ τις καὶ κατὰ τὸ πρόχειρον ἐκλάβοι, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν, τοῦτ' ἔστιν ἄνευ τῆς τοῦ πατρὸς εὐδοκίας καὶ συνεργείας καὶ οὐκ ἔρρωται ἡ διάνοια. ὁμοίως δὲ δυνατὸν ἐκλαβεῖν καὶ τὸ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν πατέρα εἰ μὴ ὃ ἂν ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ. εἶτα ἵνα μὴ τις εἴπῃ· οὐκοῦν

εἰς τὴν τοῦ πατρὸς ἡμᾶς ἀνάγων διδασκαλίαν εἰς σεαυτὸν πάλιν παραπέμπεις, εἶπερ σὺ ἐώρακας καὶ σὺ μέλλεις ἡμῖν τὴν πατρικὴν διδασκαλίαν ἀναπτύσσειν καὶ μάτην ἤρτησας ἡμᾶς ἐκείνη τῇ ἐλπίδι καὶ ἐπαγγελίᾳ. ἵνα οὖν μὴ τινες τοιοῦτοις ὀκλάζωσι λογισμοῖς, παρρησιαστικώτερον καὶ μετὰ τῆς θεοπρεποῦς ἐξουσίας φησίν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ζωὴν ἔχει καὶ ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἷον κιβδήλοις καὶ ἀνθρωπίνους διασαλεύεσθε λόγους, ἐγὼ ἐπὶ τὸ ὑμῶν συμφέρον, ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ λέγω, ἐπὶ τῇ ὑμῶν αἰωνίῳ ζωῇ. γινώτε καὶ μάθετε ἀφέντες τοὺς ματαίους λογισμούς, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ζωὴν ἔχει· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς καὶ ἐξῆς. 45 Jo 6, 57 Κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα. οἷον ἐπεὶ ὁ πατὴρ ζῶν ἐστὶ κἀγὼ διὰ τὸ ὁμοούσιον αὐτὸν ἐμοὶ εἶναι ὡσαύτως ζῶν εἰμι καὶ ὁ τρώγων με καὶ ἐν ἑαυτῷ λαμβάνων τῆς ἐμῆς σαρκὸς τὴν οὐσίαν ζήσεται διὰ ταύτην αὐτήν· ταύτην γὰρ τρώγων ἐμὲ τρώγει καὶ διὰ ταύτην ζῶν τὴν ἀληθινὴν ζωὴν δι' ἐμὲ δῆλον ὅτι ζῆ. 46 Jo 6, 62–63 Ἐὰν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον, ἄρα ἔτι ἐν τῷ σκανδαλίζεσθαι μενεῖτε καὶ οὐδὲ τότε ἐπιγνώσεσθε, ὅτι τὸ πνεῦμα ζωοποιεῖ, ἡ δὲ σαρκικὴ μελέτη καὶ βιωτικὴ διάνοια οὐδὲν ὠφελεῖ καὶ ὅτι τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, πνευματικά ἐστίν. αὐτὰ δὲ πνευμά ἐστίν, φησίν, οἷον οὐδὲν ἔχουσιν ἀνθρώπινον καὶ σαρκικόν. 47 Jo 6, 66–68 Οὐ πάντες ἐβλάβησαν, ἀλλ' οἱ ἀμφίβολοι μᾶλλον ἠλέγχθησαν, οἱ δὲ γνησίως ἔχοντες καὶ ἐπὶ πλέον ἐστερεώθησαν. ἄκουσον εὐθέως Πέτρον ὅσον ἀπὸ τῶν ῥημάτων ὠφέληται, πῶς ἀναφθέγγεται καὶ φησιν· πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις· καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐξῆς, ὥστε εἰ καὶ τινες ἀπὸ τῶν τοιούτων τοῦ δεσπότου ῥημάτων εἰς τὰ ὀπίσω ἀπέκλινον τῆς γνώμης αὐτῶν, ὅτι σαθρὰ ὑπῆρχεν, ἐξελεγχθείσης, ἀλλ' οὖν οἱ γνήσιοι μαθηταὶ ἀπ' αὐτῶν μεγάλα ἐκέρδησαν. πολὺ ἄρα τὸ χρήσιμον τῶν τοιούτων ῥημάτων. 48 Jo 7, 17 Ἐὰν τις ἐπιτρέψῃ ἑαυτὸν τῇ ἀρίστη πολιτείᾳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς. αὐτίκα καὶ ἡ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐπεισέρχεται θεωρία καὶ ἐπιγνώσεται καὶ τὴν ἐμὴν διδαχὴν πατρικὴν Σοφίαν καὶ διδασκαλίαν εἶναι. 49 Jo 7, 19– Ὁ δεσπότης φησίν· τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ δέον δι' ἡμερότητος καὶ ἐπεικῶν λόγων ἀπολογήσασθαι, δι' ὧν ἔδοξαν ἀρνεῖσθαι τὸν καθ' αὐτῶν ἔστησαν ἔλεγχον· ἡ γὰρ μανιώδης αὐτῶν διὰ τῶν χειλέων προῖοῦσα ὕβρις τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ σφαδάζουσαν ἐπὶ τὴν μαιφονίαν ὀρμὴν αὐτῶν ἐθριάμβευσεν. δαιμόνιον ἔχεις· ὦ στόμα πλήρες ὡς ἀληθῶς σατανικῶν ῥημάτων· τί γὰρ εἶπεν; οὐχ ὅπερ ὑμεῖς διὰ τῆς βλασφημίας τῆς ἀκράτου ἀπεκαλύψατε, ὅτι πρὸς μαιφονίαν ἐτοιμάζεσθε; εἰ δὲ τῶν καρδιῶν τοῖς λογισμοῖς ἐμβατεύων ἀποκαλύπτει τὰ κρύφια, βλασφημεῖν χρὴ ἢ δι' εὐφημίας ἄγειν καὶ σεβασμιότητος; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐβλασφήμουν· ὁ δὲ δεσπότης οὐκέτι ἐλέγχει οὐδὲ ἐπιτιμᾷ αὐτοὺς καίτοι αὐτόθεν εἶπεῖν ἦν τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι ὑμεῖς δηλονότι οἱ πρὸ τῆς πράξεως διὰ τῶν λόγων ταύτην προκαταγγέλλοντες, ἀλλὰ τὸν ἔλεγχον ἐάσας ἐπ' ἄλλο ἔρχεται. 50 Jo 7, 22 Διὰ τοῦτο Μωυσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνεσθε. διὰ τοῦτο· ποῖον· ἵνα ὅταν κἀμὲ ἐν σαββάτῳ βλέπητε ἰώμενον καὶ θεραπεύοντα, μὴ θορυβῆσθε μηδὲ ἀγριαίνησθε ἔχοντες οἴκοθεν καὶ ἐξ ἑαυτῶν παράδειγμα τὴν περιτομὴν, ἥτις ἐν σαββάτῳ ὑμῖν ἐπιτέτραπται γίνεσθαι. 51 Jo 7, 23 Ὅλον ὑγιῆ ἐποίησα, φησίν, ὅλον, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα· ἴδε γάρ, φησίν, ὑγιῆς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε. 52 Jo 7, 28 Κἀμὲ οἴδατε. οἴδατέ με, φησίν, ἂν ἄρα εὐγνωμονεῖν βούλοισθε. πόθεν δὲ ἠδύναντο εἰδέναί; ἀπὸ τῶν σημείων, ἀπὸ τῶν παραδόξων καὶ θεοπρεπῶν ἔργων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ οἴδατε πόθεν εἰμί. τὸ δὲ ὄν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ἀλλ' ἀγνωμονοῦντες, φησίν, οὔτε ἐμὲ θέλετε εἰδέναί οὔτε τὸν ἀποστείλαντα πατέρα. 53 Jo 7, 38–39 Οὕτω γὰρ ἦν πνεῦμα οὕτω δαφιλῶς δεδομένον τινί, ὥστε καὶ προφητεύειν καὶ γλώσσαις λαλεῖν καὶ διακρίνειν καὶ δυνάμεις ἐνεργεῖν καὶ διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως καὶ ἄλλοις ταῦτα χορηγεῖν καὶ παρέχειν. διὸ καὶ ὁ δεσπότης

τὸ πλῆθος καὶ μέγεθος τῶν χαρισμάτων δηλῶν ποταμούς αὐτὰ καλεῖ. οὐδεὶς οὖν οὔτε τῶν πάλαι προφητῶν ἦν οὔτε τῶν ἤδη παρόντων μαθητῶν τηλικούτων χαρισμάτων οὕτω λαβῶν ἀφθονίαν. ἐπεὶ οὖν καὶ οἱ προφήται καὶ οἱ ἀπόστολοι μετεῖχον χάριτος πνευματικῆς δῆλον· οὐ γὰρ ἂν ἐνήργουν, ἂ ἐνήργουν τότε οἱ ἀπόστολοι σημεῖα, ἀλλὰ τῆς δαψιλείας καὶ ἀφθονίας καὶ τῆς ἀπειροδυνάμου τοῦ πνεύματος χάριτος οὔτε οἱ πάλαι προφήται οὔτε οἱ μαθηταὶ ὑπῆρχον ἠξιώμενοι. τὸ οὖν οὕτω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον δεδομένον οὕτω φησὶν· δαψιλῶς καὶ ἀφθόνως ὡς ἔμελλεν μετὰ ἀνάστασιν δίδοσθαι, ὅτε τοῖς μαθηταῖς ἐν εἶδει γλωσσῶν πυρίνων ἐπεφοίτησεν· ἢ σκοπητέον, εἰ μὴ ἀγίῳ τινὶ δυνάμει οἱ μαθηταὶ ἐπετέλουν, ἂ παραδόξως ἐτέλουν· τὸ γὰρ λέγειν τῇ παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐξουσίᾳ οὐκ οἶδα τί ἐστὶν ἄλλο τοῦτο, εἰ μὴ πνευματικῶν χαρισμάτων χορηγία. ἔστιν δὲ οἶμαι καὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι πρὸ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ πνεύματος τῆς γεγενημένης ἐμφανῶς ὀλίγοι τινὲς ἄνθρωποι τῆς τοιαύτης ἠξίωοντο χάριτος ὥσπερ οἱ πάλαι προφήται καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι καὶ οὐδ' οὗτοι κατ' αἴσθησιν ἀδίστακτον ταύτην λαμβάνοντες, μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ παναγίου πνεύματος κατ' αἴσθησιν ἐπιφοίτησιν οὐκ ὀλίγοι καὶ εὐαρίθμητοι, ἀλλ' ἀπλῶς πᾶς ὁ πιστεύων πνευματικῶν χαρισμάτων ἠξίωτο. διὸ καὶ ὁ κύριος τοῦτο δεικνύς ὁ πιστεύων φησὶν, διὰ τοῦ ἄρθρου σύμπαντας περιλαμβάνων τοὺς πιστούς. 54 Jo 7, 39 Ποῖον πνεῦμα οὕτω ἦν; τῶν μυρίων καὶ ἀενάων χρισμάτων, ὧν ἐπλούτησαν οἱ ἀπόστολοι μετὰ τὴν διὰ γλωσσῶν ἐπιφοίτησιν καὶ διανομήν· εἰ γὰρ καὶ προφήταις ἐνεργεῖ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀέναον, ἀλλ' ἐν που ἢ δύο τῶν σημείων κατὰ τινος καιροῦ ἐνεργοῦντες ἐπαύοντο, οἱ δὲ ἀπόστολοι διὰ βίου τὰ τέρατα ἐπεδαψιλεύοντο ὥσπερ ἀπὸ τινος πηγῆς ἀειβλύστου προχέοντες τὰ θαυμάσια καὶ οὐ καθ' ἐν εἶδος, ἀλλ' ἅμα τε ξένοις ἐλάλουν γλώσσαις οἱ αὐτοὶ καὶ ἡρμήνευον ἀνιστάντες νεκροὺς καὶ προεφήτευον καὶ ἄλλα μυρία ὧν ἡ συνδρομὴ ἐπ' οὐδενὸς ὥφθη τῶν προφητῶν καὶ οὕτω τὸ μεῖζον· οὐ γὰρ αὐτοὶ ἐθαυματούργουν, ἀλλὰ καὶ ἐτέρους τὰ ἴσα τερατουργεῖν ἐθεούργουν· ἢ γὰρ τοιαύτη τοῦ παναγίου πνεύματος δύναμις καὶ χάρις οὕτω ἦν ἀνθρώποις κεχαρισμένη. 55 Jo 8, 14 Ἐπειδὴ πρότερον ἀλλαχοῦ ἔφη, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ καὶ παρήγαγεν τὸν Ἰωάννην καὶ τῶν ἔργων τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τὴν διὰ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ πνεύματος μαρτυρίαν, ἐπειδὴ ταῦτα ἐκεῖσέ φησιν, νῦν δεσποτικώτερον καὶ θεοπρεπέστερον αὐτοῖς ἀποκρίνεται ἀνακαλύπτων τὴν ἐξουσίαν καὶ θεότητα αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἐστὶν, οὐκ ἔστιν ἢ ἐμῆ, φησὶν, μαρτυρία ὥσπερ ἢ ὑμετέρα, ἀλλὰ θεϊκὴ καὶ μηδὲ σκιὰν παραδεχομένη ψεύδους. κάκεῖ μὲν μάρτυρας παράγει συγκαταβαίνων αὐτοῖς καὶ δι' ὧν ἦν καὶ τοὺς φιλονεῖκους πείθεσθαι, δι' ἐκείνων εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ πίστιν ἐνάγων αὐτούς. ἐπειδὴ δὲ ἔτι ἐνέμενον τῇ ἀπιστίᾳ καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἢ πολλὴ συγκατάβασις ὤνησεν, ἄτε δὴ κατεχομένους ὑπὸ τῆς ἰδίας πωρώσεως, δεσποτικώτερον ἀποφαίνεται νῦν τὴν ἄνοιαν αὐτῶν ἐπιρραπίζων ὡς ἐξουσιαστής. 56 Jo 8, 19 Ἀντὶ τοῦ οὔτε ἐμὲ βούλεσθε εἰδέναι οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ γὰρ ἐμὲ ἤδειτε, φησὶν, βουλόμενοι μαθεῖν, ἔκ τε τῶν θεοσημείων, ὧν ἐπέδειξα ὑμῖν, ἔκ τε τῶν προφητικῶν χρησμῶν, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἂν. ἢ οὔτε ἐμὲ οἶδατε, δι' ὧν τάναντία τῆς ὀρθῆς πολιτείας αἰρεῖσθε, οὔτε τὸν πατέρα μου· τοῖς αὐτοῖς γὰρ ἐγὼ τε κάκεῖνος ἠδόμεθα. 57 Jo 8, 39–41 Οὐ γὰρ ὅτε τυπικῶς καὶ διὰ τῶν ἀγγελικῶν μορφώσεων τὴν τριάδα ὑπεδέξατο, τὸν μὲν ἐτίμησεν, τοῦ δὲ πρὸς μισοφονίαν ἠρέθιστο, ἀλλ' ὁμοτίμως τὸ σέβας τῇ τριαδικῇ κυριότητι ἀποδοὺς οὐδὲν τῆς ὁμοουσιότητος οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἐλυμήνατο οὐδὲ ἐστασίασεν τοὺς λογισμοὺς τὴν αὐτὴν ἐν τοῖς τρισὶν ἐξουσίαν βλέπων καὶ δύναμιν. διὸ φησιν· τοῦτο Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν, ὑμεῖς δὲ διότι λέγω καὶ εἶπον ὑμῖν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑσμεν δεικνύς καὶ διδάσκων ὑμᾶς τὸ ὁμοούσιον πατρὸς καὶ ἐμοῦ, ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. καὶ πάλιν ἐκεῖνος ὁρῶν ἐπὶ καταστροφῇ

πόλεων, ἐν αἷς καὶ συγγενεῖς εἶχεν, πορευομένους τοὺς τυπικῶς καὶ εἰκονικῶς ἑωραθέντας ἀγγέλους οὐ διανέστη πρὸς ἀναίρεσιν, ἀλλ' εἰς ἰκεσίαν μᾶλλον καὶ παράκλησιν καθῆκεν ἑαυτὸν καὶ τότε ὑπὲρ ἐτέρων. ὑμεῖς δὲ διότι ἐλέγχω ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ἀμαρτάνετε, καὶ διότι θέλω ἀπαλλάξαι ὑμᾶς τυραννίδος χρονίας καὶ κρίματος, πρὸς φόνον μᾶλλον ἀντὶ τῆς εὐχαριστίας ἀνερεθίζεσθε. τοῦτο δὲ Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. ὥστε οὐδὲ τέκνα αὐτοῦ ἐστε, ὅτι μηδὲ τὰ ἔργα αὐτοῦ μιμεῖσθε. 59 Jo 8, 44–49 Ἀποροῦσί τινες λέγοντες· τίς ἐστὶν ὁ τοῦ διαβόλου πατήρ, οὗ καὶ τέκνα ἔφησεν ὁ δεσπότης εἶναι τοὺς Ἰουδαίους; καὶ πρῶτον μὲν ἔνιοί φασιν, ὅτι τὴν ἀπορίαν ἢ σύγχυσις τῆς ἀναγνώσεως ποιεῖ· ἐπειδὴ γὰρ εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν θεὸν καὶ ἔφη ὁ δεσπότης πρὸς αὐτούς· εἰ ὁ θεὸς πατήρ ὑμῶν ἦν καὶ ἐξῆς, ἐπειδὴ ταῦτά φησιν ὁ δεσπότης καὶ παντελῶς ἔδειξεν αὐτοὺς ἠλλοτριωμένους, ὅπερ εἰώθαμεν λέγειν ἐπὶ τῶν σφόδρα διεστηκότων, ἐπάγει· ὑμεῖς οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι τὴν μοχθηρίαν ἐκ τοῦ πατρὸς; μὴ γένοιτο, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ ἐξῆς, ἵνα ἢ στιγμῆς φησι μεταξὺ κειμένης τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ διαβόλου–τὸ μὲν σὺν ἐρωτῆσει ἐπιτίμησις, τὸ δὲ τελείως ἀπόφασις–, ἀλλ' ἐνεχώρει τάχα τοῦτον προχωρήσαι τὸν νοῦν, εἰ μὴ μετ' ὀλίγον πάλιν ἐπήγαγεν λέγων· ὅταν λαλῆ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστίν, εἶτα καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ· ἐνταῦθα γὰρ οὔτε στιγμὴν ἐστι σοφίσασθαι οὔτε τὴν ἀνάγνωσιν αἰτιάσασθαι. διό φασίν τινες, ὅτι πατέρα διαβόλου τὸν ἐν ὑπερβολῇ πονηρίας ζῶντα ἔφησεν, ὃς καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου, δι' ὧν πράττει καὶ πονηρεῖται, πληθύνει καὶ γεωργεῖ καὶ παιδοποιεῖ τὸν διάβολον καὶ τίκτει αὐτὸν ὡσπερ ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ἐν ταῖς ὥδαῖς λέγεται πνεῦμα τίκτειν ὁ σπουδαῖος καὶ τὸ θέλημα τοῦ παρακλήτου πληθύνων καὶ τίκτων ἐν ἑαυτῷ· διὰ γὰρ τὸν φόβον Σου, φησίν, κύριε ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐξῆς. δι' ὧν γοῦν, φησίν, πράττουσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐκ τοιοῦτου παμπονήρου δεικνύουσιν ἑαυτοὺς τεχθῆναι, ἐξ οὐπὲρ καὶ ὁ διάβολος πληθύνεται καὶ ἀποτίκτεται. ἄλλοι δὲ φασιν οἰκειότερον οἶμαι, ὅτι ὁ ἀντίχριστος, ὅταν μέλλῃ ἔρχεσθαι, ὃς ἐστὶ καὶ διάβολος, ἀνθρώπινον ὄργανον ἄξιον τῆς αὐτοῦ κακουργίας εὐρῶν δι' αὐτοῦ πράξει, ἄπερ ἂν καὶ συγχωρηθεῖ τερατεύσασθαι. δῆλον δ' ὅτι ὁ τοιοῦτος τρισάθλιος ἄνθρωπος, ἐν ᾧ οἰκῆσει ὁ διάβολος, καὶ ὃς χρηματίζει ἀντίχριστος, ἐκ τοιοῦτου φύσεται μιαινωτάτου πατρὸς, ὃς ἐστὶν ἄξιος τοιοῦτον παῖδα φῦναι ὅλην χωρῆσαι δυνάμενον τὴν ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ. ὑμεῖς οὖν, φησίν, ἐξ ὧν μαιφονεῖτε καὶ ἐξ ὧν τῷ ψεύδει μᾶλλον ἢ τῇ παρ' ἐμοῦ κηρυττομένη ἀληθείᾳ προσέχετε, δεικνύετε ἑαυτοὺς ἀξίους εἶναι τέκνα οὐχὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ τοιοῦτου πατρὸς, ἐξ οὗ ἂν ἀποτεχθεῖ ὁ διάβολος, ἦτοι ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν κενώσει καὶ ἐν αὐτῷ κατοικήσει ὁ διάβολος. οἱ δὲ καὶ οὕτω φασίν. δῆλον, φησίν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ σάρκα σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν, ὥστε ὅταν αὐτοῖς ὁ δεσπότης λέγῃ μὴ εἶναι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ οὐχὶ κατὰ σάρκα λέγει αὐτοὺς μὴ εἶναι τέκνα αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα, ὅτι τὰ ὅμοια ἐκείνῳ οὐ διεπράττοντο. καὶ ὅτε λέγει τέκνα τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου, οὐ κατὰ σάρκα τοῦτό φησιν, ἀλλὰ καθ' ὃ τὰς πονηρὰς ἐνεργαζόμενοι πράξεις τὴν πρὸς τὸν διάβολον συνάπτουσιν οἰκειότητα, ὅτι, φησίν, ὡς ἀδελφῶ καὶ φίλῳ ἀνάκεισθε τῷ διαβόλῳ καὶ οὕτως οἰκειοποιεῖσθε αὐτὸν ὡσανεὶ τὸν αὐτὸν πατέρα λαχόντες ἦτε καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύντες σπέρματος, ὥστε εἰκότως ὑμᾶς τέκνα τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου καλέσει καὶ ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐκείνου· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ὑμῖν τὰ τῆς μαιφονίας καὶ παρανομίας ἐπήσκηται. τὸ δὲ ὅταν λαλῆ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ, καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ, φησίν, ὃν ὑμεῖς ἑαυτοῖς ἐπεγράφεσθε, εἶπερ ἦν καθ' ὑπόστασιν τοιοῦτος ἂν ἦν. ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι οὐ λέγει ὅλως πατέρα ἕτερον διαβόλου ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸν αὐτόν, φησίν, καὶ πατέρα καὶ διάβολον λέγει. διάβολον μὲν, ὅπερ ἐστίν, πατέρα δὲ τῶν Ἰουδαίων δι' ὧν αὐτὸν τοῖς ἔργοις οἰκειοποιήσαντο. καὶ τὰ ἐπαγόμενα δέ, φασίν, τοῦτο σαφῶς δείκνυσιν·

ἐκεῖνος γάρ, φησὶν, ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, ὅτι ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. καὶ τίς ἐστιν ἄλλος, φησὶν, τοιοῦτος, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ διάβολος; πῶς οὖν, φησὶν, τὸ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐπαγόμενον νοήσωμεν; καλῶς καὶ ἀκολουθῶς· ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν περὶ τοῦ διαβόλου ἃ εἶπεν καὶ ὅτι ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, εἶτα λέγει καὶ περὶ τοῦ οἰκαιοποιήσαντος αὐτὸν πατέρα, ὅτι κάκεῖνος ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. καὶ πῶς γέγονεν ἴδιον τὸ ψεῦδος τοῦ λαλοῦντος αὐτὸ παριστὰς ἐπήγαγεν· ὅτι ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ. πατρικόν ἐστιν, φησὶν, τὸ ψεῦδος, τοῦ διαβόλου ἐστίν. διὰ τοῦτο λέγω ἴδιον αὐτὸ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἶναι. ἀλλὰ πῶς, φασίν, προχωρήσει τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου; οὐδὲν δύσκολον, ἀλλὰ καταλλήλως· ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστε, φησὶν· ποίου; τοῦ διαβόλου· ἵνα μὴ ἦ τοῦ πατρὸς σχέσιν πρὸς τὸν διάβολον, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους δηλοῦν· τοῦτο γὰρ καὶ ἐβούλετο δηλοῦν ὁ Χριστός, οὐχ ὅτι πατέρα ἔχει ὁ διάβολος, ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ τὸν διάβολον ἐκτήσαντο πατέρα. ἐπεὶ κάκεῖνοί ποτε μὲν τὸν Ἀβραάμ, ποτὲ δὲ τὸν θεὸν ἐμεγαλῶνουν, τὴν οὖν ἀπόνοιαν αὐτῶν καὶ μεγαλορρημοσύνην σφοδρῶς καταβάλλων ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐστε, φησὶν· τίνας; τοῦ διαβόλου· ἐκείνῳ δὲ ἑαυτοὺς υἱοθετήσαντες μάτην εἰς τὸν Ἀβραάμ καὶ εἰς τὸν θεὸν ἐνσεμνύνεσθε. καὶ μοι δοκεῖ τῶν ἄλλων μᾶλλον προσφυστέρη εἶναι ἢ ἐξήγησις. ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα λέγων ὑμᾶς τοὺς μαιφόνους μὴ εἶναι ἀξίους τοῦ καλεῖσθαι αὐτοῦ τέκνα· ἢ γὰρ τῶν τέκνων κακία πατρὸς ἐστὶν ἀτιμία. 60 Jo 8, 55 Τοσοῦτον ἐμοὶ προσήκει τὸ εἰδέναι τὸν πατέρα, δι' ὧν τὰ ἴσα αὐτῷ ποιῶ, ὅσον ὑμῖν, δι' ὧν ἀπ' ἐναντίας τῶν θελημάτων αὐτοῦ πράττετε, τὸ μὴ εἰδέναι αὐτὸν θεόν. ὡσπερ οὖν ὑμεῖς λέγοντες, ὅτι γινώσκετε αὐτόν, ψεύδεσθε καὶ ψεῦσταί ἐστε, οὕτως ἦν ἂν καγὼ ψεύστης ὅμοιος ὑμῶν, εἰ ἔλεγον μὴ εἰδέναι αὐτόν· ἢ γὰρ ἰσότης τῶν ἔργων τὴν τῆς φύσεως ἰσοτιμίαν παριστᾶσα καὶ τὴν γνώσιν θαυμαστικὴν ἠλικὴν μαρτυρεῖ. αὐτὸς δὲ οὐ τὴν ἰσότητα νῦν τῶν ἔργων εἰσάγει διὰ τὴν ἀπόνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ ταπεινὰ φθέγγεται ψυχαγωγῶν καὶ ἔλκων αὐτούς· οἶδα γὰρ αὐτόν, φησὶν, ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. 61 Jo 9, 2-3 Οἶον οὗτος, φασίν, τυφλὸς ἐγεννήθη; τί ἂν τις εἴποι περὶ αὐτοῦ, ὅτι διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ τυφλὸς ἐγεννήθη; ἀλλὰ ἀδύνατον τοῦτο· πῶς γὰρ ἂν τις ἀμάρτοι πρὶν ὅλως ὑπάρξει; ἀλλὰ διὰ τὰς τῶν τεκόντων ἀμαρτίας ὑπέστη τὸ πάθος· ἀλλ' ὁμοίως ἄτοπον ἐτέρων ἡμαρτηκῶτων ἕτερον παρέχειν τὰς εὐθύνας. διὸ καὶ ὁ δεσπότης φησὶν· οὔτε οὗτος ἡμαρτεν καὶ διὰ τοῦτο ἐγεννήθη τυφλός (ἀδύνατον γὰρ ὅλως τοῦτο). οὔτε πάλιν διὰ τεκόντων ἀμαρτίας οὗτος ἐγεννήθη τυφλός· ἀνάξιον γὰρ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ δικαιοκρισίας καὶ φιλανθρωπίας. ὁ δὲ λόγος ὁ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ εἰρημένος καὶ καθολικός ἐστὶν ἐπὶ πάντων τῶν μετὰ τινος πάθους ἐκ μήτρας προερχομένων· οὐδεὶς γὰρ τούτων τῶν λελωβημένων οὐδὲ διὰ τὰς τῶν τεκόντων ἀμαρτίας σεσίνωται, πολλῶν δὲ μᾶλλον οὐδὲ διὰ τὰς ἰδίας· πῶς γὰρ ἂν τις καὶ ἀμάρτοι μήπω τοῦ εἶναι μετασχών; γίνονται δὲ τὰ τοιαῦτα πάθη τοῖς τικτομένοις διὰ τινὰς ἀρρήτους καὶ ὑπερφυεῖς λόγους, οὓς ὁ πλάστης μόνος ἐπίσταται. 62 Jo 9, 4 Ἔως ἡμέρα ἐστὶν ἐργάζεται ὁ δεσπότης τὰ σημεῖα, τοῦτ' ἔστι ἕως ὁ παρῶν ἐνέστηκεν βίος, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐργαζώμεθα, τοῦτ' ἐστὶν τὴν εἰς αὐτὸν καρποφορῶμεν πίστιν· καὶ γὰρ δι' ἡμᾶς ἔπραττεν τὰ σημεῖα, ἵνα πιστεῦσωμεν εἰς αὐτὸν καὶ πιστεύοντες σωθῶμεν. ἔρχεται δὲ νύξ, ἢ κατάπαυσις τῶν ἔργων, ἢ μέλλουσα ἡμέρα, ἐν ἣ οὐκ ἔστι οὐδὲ τὸν δεσπότην εἰς τὸ πιστεῦσαι ἡμᾶς σημεῖα ποιεῖν· αὐτοὶ γὰρ πεισόμεθα καὶ χωρὶς ἄλλου σημείου αὐτὸν εἶναι τὸν ἀπάντων δεσπότην καὶ κριτὴν, ὥστε περιττὰ τότε τὰ σημεῖα. διὸ οὐδὲ ὁ δεσπότης αὐτὰ τότε ἐργάζεται, ἀλλ' οὐδὲ ἡμεῖς τι τότε δυνησόμεθα ἐργάσασθαι· οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ καιρὸς ἐργασίας καὶ πίστεως, ἀλλὰ μισθαποδοσίας καὶ κρίσεως. 63 Jo 9, 6-7 Ἐπέχρισε τὸν πηλόν, ἵνα δείξῃ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ τὸν Ἀδάμ δημιουργήσας ἀπὸ πηλοῦ. ἀπονίψασθαι δὲ κελεύει τὸν πηλόν δεικνύς, ὅτι καὶ χωρὶς τῆς ὕλης ἡδύνατο πλάττειν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ὅτι δι' οὐδὲν

ἄλλο παρελήφθη ὁ πηλὸς ἢ ὅπερ εἴρηται, ἵνα λίαν παραστήσῃ, ὅτι αὐτὸς ἔπλασεν καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ πηλοῦ. ἔτι δὲ ἀπονίψασθαι κελεύει τὸν πηλόν, ἵνα μὴ τοῖς ἀπίστοις καὶ κακογνώμοσιν Ἰουδαίοις εἰς διαβολὴν τοῦ θαύματος πρόφασις γένηται ὁ πηλὸς ὡς τῆς γῆς ἐχούσης δύναμιν τινα φυσικὴν εἰς διάπλασιν ὀφθαλμῶν. πτύει δὲ καὶ οὕτω κατασκευάζει τὸν πηλόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐτέρῳ ὕδατι διαζυμοῖ τὴν γῆν, ἵνα μὴ δόξη αὐτοῖς μηδὲν ἀντεισενεγκεῖν τῷ θαύματι, ἀλλ' ὅλον εἶναι τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ ἐν τῷ Σιλῶμ ὕδατος· πᾶσαν οὖν ἀπολογίαν ἀναιρῶν καὶ πονηρίαν περικόπτων καὶ πηλόν ποιεῖ καὶ ἀπονίψασθαι κελεύει καὶ διὰ τοῦ πτύσματος ποιεῖ καὶ οὕτως ὑφιστά καὶ διαπλάττει τὴν φύσιν τῶν ὀφθαλμῶν. 64 Jo 9, 15 Σημείωσαι τί λέγει ἐνταῦθα· τὸ γὰρ εὐαγγέλιον γράφει, ὅτι ἠρώτων αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. τὸ δὲ πῶς ἠνεύχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοὶ οὐχ οἱ Φαρισαῖοι, ἀλλὰ πρὸ τούτων τὸ πλήθος ἠρώτησεν οὕτως. εἶτα ἤγαγον αὐτὸν καὶ πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ὅτε ἐκεῖνοι ἠρώτησαν πῶς ἀνέβλεψεν. 65 Jo 9, 41 Εἰ γὰρ μὴ ἐβλέπετε, φησὶν, καὶ τοὺς οἰκείους ὀφθαλμοὺς εἶχετε τῶν τελουμένων θαυμάτων μάρτυρας, κουφότερον ἂν ὑμῖν τὸ κατάκριμα ἐπεγράφετο· νῦν δὲ βλέποντες ἀναπολογήτους ἑαυτοὺς παριστάνετε. αὐτὸς δὲ φησὶν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν δηλονότι αὐτοὶ μὲν λέγουσιν, ὅτι βλέπουσιν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ οὐ βλέπουσιν· πῶς γὰρ ἔστιν ἀληθῶς βλέπειν, ὅταν τινὲς ὀρῶντες τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοιγομένους, λεπρούς καθαιρομένους, δαιμόνια διωκόμενα οὐ μόνον οὐ πιστεύουσιν, ἀλλὰ καὶ βλασφημοῦσιν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι βλέπειν, ἀλλὰ πολλῶ χειρὸν τῶν τυφλωττόντων διακεῖσθαι. 66 Jo 10, 7 Θύρα μὲν εἰκότως ἂν εἴη ἡ παλαιὰ γραφή· δι' αὐτῆς γὰρ εἰσάγεται τις εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν τήρησιν τῶν νομικῶν ἐντολῶν. θύρα δὲ μᾶλλον ἔτι ἂν εἴη ὁ Χριστὸς καὶ τὸ εὐαγγέλιον αὐτοῦ· δι' αὐτοῦ γὰρ εἰς τὴν ἀκριβεστάτην θεογνωσίαν ἔστιν εἰσελθεῖν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν κατορθῶσαι τελειότητα. εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς θύρας ὡς ἄνθρωπος καὶ ποιμὴν ὁ Χριστὸς ἀνοίξαντος αὐτῷ τὸν πλοῦτον τῆς αὐλῆς εἴτε τοῦ Μωυσέως ὡς ὑπηρετουμένου εἴτε τοῦ πατρὸς ὡς συνευδοκοῦντος· ἀπ' ἑμαυτοῦ γὰρ, φησὶν, οὐδὲν ποιῶ. καὶ διὰ τῆς τῶν γραφῶν διδασκαλίας πολλὰ συνήγαγεν πρόβατα. πάλιν αὐτὸς γέγονεν θύρα τῆς καινῆς καὶ οἱ δι' αὐτοῦ εἰσιόντες καὶ τῆς εὐαγγελικῆς διδαχῆς αὐτοῦ καὶ ποιμένες ἀποκαθίστανται καὶ τὴν τῶν λογικῶν προβάτων ἀγέλην πληθύνουσιν. 67 Jo 10, 14 Γινώσκω τὰ ἐμὰ τοῦτ' ἔστιν φρουρῶ καὶ περιέπω καὶ πάντα εἰς τὴν αὐτῶν σωτηρίαν πράττω. διὰ τί δέ; ἢ δηλονότι διὰ τὸ ἄφατον ἔλεος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνεξιχνίαστον φιλανθρωπίαν. αὐτὸς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γινώσκεσθαι ἡμᾶς ὑπ' αὐτοῦ διὰ πολλὴν ἀγαθότητα καὶ ἡμῖν ἀνατίθησι καὶ ἅμα μὲν ἐπαίρων καὶ ψυχαγωγῶν, ἅμα δὲ δεικνύς, ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τῆς ἄνωθεν ἀπολαύειν ῥοπῆς μὴ ἄργον μηδὲ ἀναπεπταμένον εἶναι, ἀλλ' ἐγρηγορέναι τε καὶ ἐπιγινώσκειν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς πίστεως τὸν εὐεργέτην. διὸ φησὶν· γινώσκω τὰ ἐμὰ ὅτι καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. γινώσκω μὲν, ὡς εἴρηται, ἀντὶ τοῦ φρουρῶ καὶ περιέπω, γινώσκομαι δὲ οἷον ἐπιγινώσκομαι ὑπ' αὐτῶν, ὅτι δημιουργὸς καὶ δεσπότης καὶ τὴν ὀφειλομένην παρὰ πιστῶν θεραπόντων κατατίθενται λατρείαν. 68 Jo 10, 14–15 Ὅρα γνώσεως διαφορὰν καὶ διάφορον τοῦ ὀνόματος σημασίαν. γινώσκω τὰ ἐμὰ, γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, ἄλλο καὶ ἄλλο σημαίνον γνώσεως. τοιοῦτον καὶ τὸ ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν, πάλιν καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ καὶ γὼ γινώσκω τὸν πατέρα· ἐνταῦθα γὰρ τὴν κατάληψιν καὶ ἐπιστήμην δηλοῖ, τὸ δὲ καθὼς τὸ ἀπαράλλακτον καὶ κατὰ πάντα ὅμοιον τῆς πατρικῆς καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ γνώσεως δηλοῖ. ὁ πατὴρ γινώσκει τὸν υἱὸν ὡς ὁμοούσιος ὁμοούσιον καὶ ὁ υἱὸς ὡσαύτως γινώσκει τὸν πατέρα ὡς ὁμοούσιον ὁμοούσιος. καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστά ἐστι τοῦ τῆς γνώσεως ὀνόματος συνιδεῖν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τὰ σημαίνοντα. ἐπειδὴ δὲ εἶπεν τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων καὶ ὅτι ποιμὴν ἔστι καὶ τοιαῦτα

τινα περὶ αὐτοῦ ταπεινὰ καὶ ἀνθρώπινα, ἵνα μὴ ὁ ἀσθενὴς ἀκροατῆς καταπέση ἢ ὁ κακοῦργος ἀφορμὴν λάβῃ πονηρίας, ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν πάλιν ἀνατρέχει καὶ φησιν· καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ καὶ γὰρ γινώσκω τὸν πατέρα, οἷον οὐκ ἐπειδὴ ταπεινά, φησὶν, εἶπον, ἐλάττω ἔχω τοῦ πατρός· εἶτα καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὰ ὑψηλὰ καὶ θεοπρεπῆ εἶπον καὶ ἴσον ἔδειξα τῷ πατρὶ ἑμαυτόν, διὰ τοῦτο ἀφίσταμαι τῶν ταπεινῶν καὶ φεύγω τὸ πάθος, ὃ ἐκὼν ὑφίστασθαι μέλλω, ἀλλὰ καὶ ὅτι θεὸς εἰμι δεικνύω καὶ τὴν οἰκονομίαν οὐκ ἀθετῶ. διὸ καὶ τὴν ψυχὴν μου, φησὶν, τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. 69 Jo 10, 25–31 Ἐρωτηθεὶς τότε μὲν εὐθέως οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ἤλεγξεν τὴν πονηρίαν. εἶτα μετὰ τὸ ἐλέγξαι καὶ προκαταρτίσαι καὶ προμαλάξαι αὐτοὺς ὅσον τὸ εἰς αὐτόν, φησὶν, ἐρωτᾶτε, ἵνα ὑμῖν εἶπω ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἔσμεν. οἱ δὲ οὐ μόνον οὐδὲν ἐβελτιώθησαν μαθόντες ὅπερ ζητεῖν ἐδόκουν, ἀλλὰ καὶ λίθοις αὐτὸν βάλλειν ἐπεχείρησαν. 70 Jo 11, 18 Τί λέγει; ὁ γὰρ εὐαγγελιστὴς τὴν Βηθανίαν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων δεκαπέντε στάδια ἀπέχειν λέγει, οὐ τὸν τόπον, ἔνθα διέτριβεν ὁ Χριστὸς πρὸς τὴν Βηθανίαν. 71 Jo 11, 32 Καὶ διὰ τὸ ἤδη ταῦτα προειρηθῆναι τῇ ἀδελφῇ καὶ εἰδέναι, ὅτι πάντως ἐκείνη πάντα, ἃ ἤκουσεν, ἀπήγγειλεν τῇ ἀδελφῇ. 72 Jo 11, 33–38 Εἰ τὸ ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι ἐπετίμησεν τῷ πάθει σημαίνει, πῶς ἐπάγει καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν καὶ πάλιν Ἰησοῦς οὖν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ; τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ ἐνεβριμήσατο καὶ ἐμβριμώμενος; ἢ καλῶς εἴρηται τὸ ἐπετίμησεν σημαίνει· εἰ γὰρ καὶ ἐπάγει τὸ καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, οὐκ ἔστι τοῦτο μαχόμενον· ἐνεβριμήσατο μὲν γάρ, ὥστε μὴ πέρα τοῦ μέτρου πρὸς τὸ τῆς λύπης πάθος ἐξενεχθῆναι. ὅμως δὲ ἐνέδωκεν τῇ φύσει διὰ τῆς ταραχῆς μηνῦσαι τὸ πάθος. καὶ ἦν συμπάθειαν πρὸς τὸν τετελευτηκότα ἐφύλαττεν, διὸ καὶ ἐδάκρυσεν. ἀλλ' ἐδάκρυσεν μὲν, οὐκ εἰς θρῆνον δὲ ἀπηνέχθη. καὶ ἵνα μὴ τοῦτο οἶα τὰ ἀνθρώπινα γένηται–ἀπὸ γὰρ τοῦ δακρῦειν καὶ εἰς τὸ θρηνεῖν ὑποσύρονται–πάλιν ἐνεβριμήσατο· φησὶν γάρ· Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος, τοῦτ' ἔστι πάλιν ἐπιτιμῶν τῷ πάθει, ὃ ἐνδέδωκεν ἐπιδείξασθαι τὴν φύσιν διὰ τοῦ δακρῦσαι. τούτῳ οὖν ἐπιτιμῶν, ὥστε μὴ προαχθῆναι ἐπὶ πλεόν, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. καλῶς δὲ ἐν ἑαυτῷ φησιν· οὐ γὰρ λόγοις ἐπετίμα, ἀλλὰ τοῖς λογισμοῖς ἀνεῖργε τὸ πάθος. διὸ καὶ πρὸ μικροῦ ἐνεβριμήσατό φησιν. πῶς; τῷ πνεύματι; τοῦτ' ἔστιν οὐκ προφέρων διὰ χειλέων τὴν ἐπιτίμησιν, ἀλλὰ κατὰ διάνοιαν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ταύτην ποιούμενος, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ ἐν ἑαυτῷ ἐμβριμώμενος. ἐνεβριμήσατο δὲ τῷ πνεύματι. ἐπειδὴ ἰδὼν κλαίοντα τοὺς περὶ Μαρίαν εἰς συμπάθειαν ὡς ἄνθρωπος καὶ φιλόανθρωπος ἐκλίθη. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔδει τὸν ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀναστάσει τοῦ τεθνηκότος παραγενόμενον καὶ τοῖς ἄλλοις ὡς παραμυθίαν καὶ λύσιν τῆς λύπης γενησόμενον ἐν τῷ τῆς λύπης πάθει κατέχεσθαι, διὰ τοῦτο ἐπιτιμᾷ καὶ κωλύει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν εἰς θρῆνον κατενεχθῆναι, ἀλλ' ἐνδίδωσι μὲν ἐπὶ βραχὺ ἀληθεστάτην τὴν ἐνανθρώπησιν δεικνύς, ἀναστέλλει δὲ πάλιν εὐθὺς ἅμα μὲν ἡμᾶς παιδεύων μὴ ὀλοφύρεσθαι ἐπὶ τοῖς τελευτῶσιν, ἅμα δὲ τὸ μέγεθος προὑπογράφων τῆς μελλούσης <ἀναστάσεως>. 73 Jo 12, 21–23 Τίνα ἀκολουθίαν ἔχει τὸ εἰπεῖν τὸν Χριστόν· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ καὶ τὰ ἐξῆς· τῶν γὰρ μαθητῶν ὡς εἰκὸς εἰπόντων, ὅτι θέλουσιν αὐτόν οἱ Ἕλληνες ἰδεῖν, αὐτὸς ἔφη τὸ ἐλήλυθεν. τίνα οὖν ἀκολουθίαν ἔχει; πολλὴν μὲν οὖν· ἐπειδὴ γὰρ πρὸ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τοῖς ἰδίους μόνοις ἐκήρυττεν, μετὰ τὸν σταυρὸν δὲ καὶ ὁ κόσμος ὅλος κατήκοος ἔμελλεν εἶναι τοῦ κηρύγματος, τῶν μαθητῶν εἰπόντων, ὅτι θέλουσιν οἱ Ἕλληνες ἰδεῖν, μονονουχὶ αὐτοῖς ἀποκρίνεται, ὅτι ἔσται αὐτοῖς ὅπερ ἐπιζητοῦσι καὶ τεύξονται τῆς ἐπιθυμίας οὐκ εἰς μακράν· ἐφέστηκε γὰρ ὁ καιρὸς τοῦ σταυροῦ, μεθ' ὃν οὐκέτι μόνοις Ἰουδαίοις, ἀλλὰ καὶ Ἕλλησι καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ ἢ εἰς ἐμὲ καταγγελθήσεται πίστις καὶ πᾶσιν ἢ τῆς σωτηρίας πύλη ἀναπετασθήσεται· πορευθέντες γὰρ φησι μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. λίαν οὖν ἀκολούθως ὁ δεσπότης

ἔφη πρὸς τοὺς μαθητὰς περὶ τῶν θελόντων αὐτὸν ἰδεῖν Ἑλλήνων· ὅτε ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 74 Jo 12, 27 Τὸ μὲν τεταράχθαι παράστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ δὲ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης διδασκαλία ἡμετέρα τὸ δεῖν ἐν τοῖς πειρασμοῖς προσεύχεσθαι καὶ τὸ μὴ ἐπιρρίπτειν τούτοις προπετῶς ἑαυτὸν· εἰ γὰρ σωθῆναι ἀπὸ τούτων δεῖ προσεύχεσθαι, πῶς ἐπιρρίπτειν οὐκ ἀποτρόπαιον; τὸ δὲ ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην, ὅτι οὐ δεῖ ἐμπεσόντα παντὶ τρόπῳ τὴν ἀπαλλαγὴν ζητεῖν καὶ καταπίπτειν ἐν τούτοις καὶ ἀδημονεῖν· ὡς γὰρ τὸ ἐπιρρίπτειν ἐπισηφαλές καὶ θρασύ, οὕτως ἐμπεσόντα μὴ καρτερεῖν ἀνάνδρων καὶ μικροψύχων καὶ οὐδενὸς ἀξίων λόγου. 75 Jo 12, 31 Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου, τοῦτ' ἔστι νῦν κρίνεται καὶ διαδικάζεται ὁ κόσμος οὗτος. καὶ πρὸς τίνα δὲ κρίνεται; πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτοῦ. τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου; ὁ διάβολος ὁ ἄρξας καὶ κυριεύσας αὐτοῦ ἐκ τῆς παραβάσεως καὶ τῶν ἐκεῖθεν αὐτοῖς πεπραγμένων θελημάτων αὐτοῦ. κρίσις μὲν ἐστὶ τοῦ κόσμου καὶ πρὸς τὸν διάβολον. νικᾷ δὲ ὁ κόσμος καὶ ἡττᾶται ὁ ἄρχων αὐτοῦ. πῶς ἡττᾶται; ἐκβάλλεται τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς. καὶ τίνα τρόπον καὶ διὰ τί; ὅτι λαβὼν ὑπεύθυνον τὸν Ἀδὰμ καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ συνεξημαρτηκότας αὐτῷ καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας τῷ θανάτῳ παραπέμπων ἐτόλμησεν καὶ κατὰ τοῦ ἀνευθύνου καὶ ἀναμαρτήτου ἑμοῦ τὴν ὁμοίαν ἐπιδείξασθαι ἐξουσίαν καὶ προσέβαλλεν μὲν πρότερον πειρασμοῖς ἄρτους καὶ βασιλείας κόσμου καὶ ἄλλα ἀπτά προσάγων. ἐκεῖθεν δὲ ἀποκρουσθεὶς οὐ συνῆκεν οὐδ' ἡσύχασεν, ἀλλ' ἔτι ἀναισχυνεῖ καὶ ὡς ὑπεύθυνον καὶ ἡττημένον ὁ ἡττηθεὶς λαβὼν καὶ φθόνον ἐγείρει καὶ θάνατον κατὰ τοῦ νενικηκότος ἑμοῦ. ἐπεὶ οὖν εἰς τοῦτο ἀναισχυντίας καὶ τόλμης καὶ ἀδικίας προέβη, δικαίως ἀποστερεῖται καὶ ὧν ἐκυρίευσεν πρότερον· τῶν γὰρ ἄλλων ἦρχεν, ὅτι ὑπετάγησαν αὐτῷ. πῶς καὶ τὸν νενικηκότα ἐτόλμησεν ὑποχείριον ἐγχειρῆσαι ποιεῖν; καλῶς οὖν ὁ δεσπότης φησὶν· νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου καὶ νῦν ὁ ἄρχων αὐτοῦ ἐκβληθήσεται ἔξω. ἐν ἄλλοις δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ λέγων φησὶν· καὶ εὐρήσει ἐν ἑμοὶ οὐδέν. 77 Jo 13, 1 Εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ τελείως. τὸ δὲ ἠγάπησεν τοῦτ' ἔστιν ἐπεδείξατο ἦν εἰς αὐτοὺς διάθεσιν καὶ ἀγάπην εἶχεν· τελειοτάτης γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαπήσεως ἀπόδειξις τε καὶ παράστασις τὸ νίψαι τὸν διδάσκαλον καὶ δεσπότην τῶν μαθητῶν καὶ δούλων τοὺς πόδας. 78 Jo 13, 1–3 Διὰ τί εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα; ἵνα δείξῃ, ὅτι ἐκὼν καὶ εἰδὼς ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται. λέγει δέ, ὅτι τοῦτο εἰδὼς, ὅτι ἐνέστηκεν ἤδη, ἠθέλησεν ἀποκαλύψαι τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἀγάπην, ἦν περὶ τοὺς μαθητὰς εἶχεν. διὰ τί δὲ εἰπὼν τοῦτο πρὶν ἢ ἐμβαλεῖν <ὔδωρ> εἰς τὸ νίψαι; πάλιν ὡς περὶ ἐπαναλαμβάνων λέγει εἰδὼς, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, διότι μεταξὺ εἰρηκῶς ἦν τὴν τοῦ προδότου τόλμαν καὶ προδοσίαν. ἵνα οὖν μὴ τοῦτο ἀκούσας εἴπῃ τις· τί οὖν, πῶς οὐκ ἐρύσατο αὐτὸν ὁ πατήρ ἐκ τῆς τοῦ Ἰουδα πονηρίας καὶ κακουργίας, εἰ ὅλως ἦν ἐκ τοῦ θεοῦ, εἰ ἐκεῖθεν ἦλθεν; ἵνα οὖν μὴ ἢ ταῦτα λογισμοῖς τινῶν ἐνοχλοῦντά φησιν ὁ εὐαγγελιστής εἰδὼς, ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ, τοῦτ' ἔστιν τί λέγων τι διαλογίζῃ, ἄνθρωπε, τὰ ταπεινὰ καὶ ἀνάξια τῆς δεσποτικῆς αὐθεντίας; πάντα εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐδεδώκει ὁ πατήρ, τοῦτ' ἔστιν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ πρόχειρον καὶ ἔτοιμον ἦν καὶ τὸ ῥυσθῆναι αὐτὸν καὶ τὸ ἄρδην, εἰ βούλοιο, πάντας ἀφανίσει καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ἐκ βάρων ἀνατρέψαι, ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων πάντων πρόχειρον ἔχων τὴν ἐξουσίαν διὰ ταπεινώσεως καὶ εὐεργεσίας καὶ τὴν τοῦ Ἰουδα πώρωσιν ἠθέλησεν μαλάξαι καὶ τὴν εἰς τοὺς ἄλλους μαθητὰς ἀγάπην ἐνδείξει. 79 Jo 13, 27 Εἰ καὶ μὴ τῆς δεσποτικῆς φωνῆς ἤκουσαν δηλοῦσης τὸν προδότην, ἀλλ' οὖν πῶς γε οὐκ ἐστοχάσαντο διὰ τοῦ μόνῳ ἐκεῖνῳ ἐπιδοῦναι τὸ ψωμίον παρὰ τὸ ἔθος αὐτοῖς πρᾶγμα ἐπ' αὐτὸν ὀρῶντες γινόμενον; πῶς οὐκ ἐστοχάσαντο ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ τολμήματος; εἰ γὰρ καὶ ἤκουον τοῦ δεσπότη· εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἀλλ' οὖν

οὐκ ἤλπιζόν τινα εἰς τοιαύτην ὅλως ἐλάσαι ἀπόνοιαν καὶ ἀχαριστίαν καὶ μιариάν, ὥστε τηλικαῦτα εὖ παθόντα καὶ χαρισμάτων τοιούτων ἀξιοθέντα φόνῳ καὶ προδοσίᾳ τὸν εὐεργέτην ἀμείψασθαι, ἔκρινον δὲ τοῦτο οἱ μαθηταὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐκάστης εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον στοργῆς τε καὶ πίστεως καὶ τὸν Ἰουδαν τοιοῦτον ὑπολαμβάνοντες, ὅτι ὅπερ τις οὐκ ἐμελέτησεν οὐδ' ἄλλον πράττειν ῥαδίως ὑπέιληφεν. 80 Jo 13, 27–30 Μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν ὁ σατανᾶς, τοῦτ' ἔστιν ὅτε ἡ παντελής αὐτὸν κατεκράτησε πῶρωςις· ἐπεὶ γὰρ αὐτὸν οὔτε οἱ κοινοὶ ἄλλες οὔτε ἡ ἄφατος τοῦ δεσπότου περὶ τὸ νίψαι τοὺς τῶν δούλων πόδας ταπεινοφροσύνη οὔτε ἡ πρόγνωσις τῆς προδοσίας οὔτε ἡ ἐπ' αὐτῇ ἀνεξιχνίαστος ἀνεξικακία καὶ μακροθυμία, ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἰδιάζουσα διὰ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ψωμίου φιλοφροσύνη, ἐπεὶ οὖν οὐδὲν τούτων ἐμάλαξεν αὐτοῦ τὴν ἀπόνοιαν καὶ σκληροκαρδίαν [ἐμάλαξεν], ἀλλὰ πάντα ταῦτα διὰ τῆς πωρώσεως ἀπεκρούσατο, τότε λοιπὸν πρὸς οἰκεῖον σκεῦος εἰσεπήδησεν ὁ σατανᾶς ἄγων καὶ περιάγων ὅποι βούλοιο τὸν ἄθλιον ἐκεῖνον. πρὶν μὲν γὰρ προσβάλλων ἔξωθεν, οὐ σφόδρα περιεγίνετο αὐτοῦ, ὥστε καὶ πρὸς τὸ ἔργον ὁμόσε πείσαι χωρῆσαι, ἀλλὰ τοὺς μὲν λογισμοὺς ἐθόλου καὶ ἀνεκίνει κατὰ τοῦ δεσπότου, πρὸς δὲ τὴν τῆς πράξεως τόλμαν ἀναδυόμενον εἶχεν τέως καὶ ὀκνοῦντα. ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς παντελοῦς πωρώσεως ὄργανον αὐτὸν ἐπιτήδειον ἀπειργάσατο, τότε κάκεῖνος μετὰ θάρρους ἐπιτηδῶν καὶ ὅλως ἔνδον αὐτοῦ γεγονῶς καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πρᾶξιν καθάπτει· λαβῶν γὰρ φησι τὸ ψωμίον εὐθέως ἐξήλθεν καὶ τότε νυκτὸς οὔσης· οὐδὲ γὰρ τὸ ἄωρον τῶν νυκτῶν τὴν ἐπὶ μαιφονίαν ὀρμὴν ὀργῶσαν κἂν ἐπὶ βραχὺ κατέσχευεν, ἀλλ' εὐθέως ἐξήλθεν φησιν· ἦν δὲ νύξ. τὸ δὲ ὁ ποιεῖς ποίησον τάχιον. τοῦτο εἰώθαμεν καὶ ἐπὶ ταῖς πρὸς ἀλλήλους λέγειν κοινολογίαις οὐκ ἐπιτρέποντες τὴν πρᾶξιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς προδήλως οὔσαν ἀτοπωτάτην σφοδρῶς ἀποτρέποντες· διττὴ γὰρ ἦν ἡ τε προτροπὴ καὶ ἡ ἀποτροπὴ ἐκατέρας αὐτῶν κατὰ διπλοῦν τρόπον σχηματιζομένης· ἀποτρέπομεν γὰρ ἐξ εὐθείας μὲν καὶ ὁ πλεῖστόν ἐστιν ἐν τῇ χρήσει λέγοντες· οὐδεὶς τόδε εἰπεῖν ἢ ποιῆσαι <τολμᾶ> καὶ μὴ εἴπησ' τόδε ἢ μὴ ποιήσῃς. ἀποτρέπομεν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σφόδρα ἀτόπων ὡσπερ ἐξ ἐπιτιμήσεως ἢ ἐξ εἰρωνείας εἰς καταφατικὸν σχῆμα τυποῦντες τὴν ἀποτροπὴν οἶον· εἰπέ τόδε ἢ ποίησον τόδε, τοῦτ' ἔστιν εἰπέ, ὅτι ἐξ ἀκαθάρτου πατρὸς ἔφυς ἢ τύπησόν σου τὸν πατέρα ἢ διόρυξον τοὺς νέους ἢ τοὺς ἀλλοτρίους γάμους· ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα, ἀλλ' οὖν πλέον ἀποτρέπουσιν ἢ εἰ ἀποφατικῶς προενεχθεῖεν. ὡσαύτως δὲ πάλιν προτρέποντες καὶ ἐν ἀποφατικῶ καὶ ἐν καταφατικῶ προτρέπομεν σχήματι οἶον· τίμησόν σου τὸν πατέρα, δεῖ σε σωφρονεῖν καὶ τὰ ὅμοια. ἐν ἀποφατικῶ δέ· σὺ δὲ οὐκ εὐσεβήσεις; οὐ τὴν οὐσίαν τοῖς γονεῦσιν ἀπονεύμεις; ἀντὶ τοῦ δεῖ σε ταῦτα ποιεῖν. τὰ τοιαῦτα δὲ καὶ συνεσημάτισται τῷ ἐρωτηματικῶ τρόπῳ. ἀλλὰ δὲ καὶ χωρὶς ἀποφατικῶ ὄντα καθαρῶς προτροπὴν ἔχουσιν· μὴ εὐσέβει, μὴ τίμα γεννήτορας, μὴ ἐξέλης σεαυτὸν ἀγχόνης· εἰ γὰρ καὶ ἀποφατικὸν ἔχει τὸ σχῆμα, ἀλλ' οὖν δριμύως καὶ ἐπιπληκτικῶς προτρέπεται ὡς εὐσεβεῖν δεῖ καὶ τιμᾶν γονεῖς καὶ ἐξαιρεῖν ἑαυτὸν θανάτου. 81 Jo 13, 31 Εἰ οὐδεὶς ἔγνω τῶν μαθητῶν, διὰ τί κατέπεσον αὐτῶν οἱ λογισμοί; ἢ οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι τὴν προδοσίαν ὅλως οὐκ ἔγνωσαν· ἔγνωσαν γὰρ, ἀλλ' ὅτι τίς ἐστιν ὁ προδιδούς, οὐκ ἔγνωσαν οὕτω. κατέπεσον δὲ οὐδὲν ἦττον, εἰ καὶ μὴ τὸν προδιδόντα ἤδεσαν. ἀλλ' ὅτι ὅλως ἔμελλεν αὐτῶν ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ δεσπότης προδίδοσθαι τοῖς Ἰουδαίοις μαιφόνους ἀνθρώποις καὶ κατὰ τοῦ σωτῆρος ἐκμεμηνόσιν, καὶ διὰ τοῦτο δεομένοις ἀναψυχῆς τινος καὶ παραμυθίας ἔλεγεν ὁ δεσπότης· νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ἐξῆς. 82 Jo 13, 33 Τί δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ζητήσετέ με, φησίν; λέγω δὲ ὑμῖν τοῦτο ὡσπερ προεῖπεν καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν εἰπὼν ὁ δεσπότης τὸ ζητήσετέ με προσέθηκε καὶ τὸ ὅπου ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν· ἐκεῖνος μὲν γὰρ εἰς δόξαν ἄφραστον καὶ ζωὴν ἀκήρατον σταυρούμενος μεθίστατο, οἱ

δὲ Ἰουδαῖοι τὸν βίον καταλύοντες τῷ θανάτῳ καὶ τῇ κολάσει παρεπέμποντο. διό φησιν· καὶ ὅπου ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν οὕτω φησίν, τοῖς δὲ μαθηταῖς· τί ζητήσετέ, φησίν. οὐκέτι δὲ προστίθησιν, ὅτι καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν· προειρήκει γὰρ αὐτοῖς· ὅτι ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῆ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. καλῶς ἄρα νῦν τὸ ζητήσετέ με εἰπὼν οὐδὲν ἕτερον ὡς τοῖς Ἰουδαίοις προσέθηκεν. λέγει δὲ αὐτοῖς καὶ προαναφωνεῖ ταῦτα, ἵνα ὅταν ταῖς θλίψεσιν καὶ τοῖς πειρασμοῖς συνεχόμενοι ἐπιζητῶσιν αὐτόν, εὐρίσκωσιν ἀναψυχὴν καὶ παραμυθίαν αὐτὸ τοῦτο τὸ προειρηθῆσθαι αὐτοῖς καὶ προεγνωκέναι τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς· ἢ προστίθησι καὶ ἐπὶ τῶν μαθητῶν καὶ τὸ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω καὶ ἐξῆς, ἀλλὰ δι' ἕτερον καὶ οὐχὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. 83 Jo 13, 34 Τὸ καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς δύο ὑποσημαίνει. καθὼς προῖκα καὶ δωρεὰν μὴ προαγαπηθεῖς ὑφ' ὑμῶν ἐγὼ προλαβὼν ἠγάπησα ὑμᾶς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλους ἀγαπᾶν προφθάνοντες ἀλλήλους εἰς αὐτὸ τοῦτο. ἀλλὰ δεῖ πῶς ἀγαπᾶν, μέχρι τίνος καὶ τοῦτο; καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς μέχρι θανάτου· ἐγὼ γὰρ οὕτως ἠγάπησα ὑμᾶς ὥστε τὸν ὑπὲρ ὑμῶν ἀναδέχομαι θάνατον. 84 Jo 14, 1–7 Τί ἐστὶ τὸ πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς; καὶ ποῦ μετὰ ταῦτα φαίνεται ἐλθὼν καὶ παρειληφῶς αὐτούς; ἢ οὐ τοῦτο λέγει νῦν οὐδὲ ἀπλῶς ἀποφαίνεται, ὅτι ἐλεύσομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως αὐτὸ ἔφη τὴν περὶ αὐτοὺς διάθεσιν ἐνδεικνύς· λέγει γάρ· εἰ μὴ ἦσαν ὑμῖν ἠτοιμασμένα ἐν οὐρανῷ ἀναπαύσεις, τοσοῦτον ὑμῶν κήδομαι, ὅτι ἀπελθὼν ἂν ἠτοιμάσα καὶ πάλιν ἐλθὼν καὶ λαβὼν ὑμᾶς ἀποκατέστησα ἂν ὑμᾶς ἐν αὐταῖς. ἀλλὰ τούτων οὐκ ἔστι νῦν χρεία, ὅτι προητοίμασεν ὑμῖν ταῦτα ὁ πατήρ. τὸ δὲ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε ἔνστασιν ἔχει· πῶς γὰρ ἂν τις αὐτοὺς εἰδέναι εἴποι αὐτῶν ἐκείνων ὁμολογούντων ἀγνοεῖν τοῦ μὲν Πέτρου δι' ὧν ἔλεγεν κύριε <ποῦ> ὑπάγεις, τοῦ δὲ Θωμᾶ αὐτόθεν ἀνακεκραγόντος κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις. πῶς οὖν ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ σωτὴρ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε; ἢ οὐδὲ τοῦτο ἀπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ συνηρημένον ἐστὶ τοῖς ὀπισθεν καὶ ἐξ ὑποθέσεως ῥηθεῖσιν οἶον· εἰ μὴ ἦσαν ὑμῖν οἰκία, ἀπῆλθον ἂν καὶ ἠτοιμάσα καὶ πάλιν ἐλθὼν καὶ παραλαβὼν ὑμᾶς ἀποκατέστησα ἂν ὑμᾶς ἐν αὐταῖς, ἵνα ἦτε καὶ ὑμεῖς, ὅπου ἐγὼ εἰμι καὶ ἵνα ὅπου ὑπάγω οἴδατε καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε· ἀπὸ κοινοῦ γὰρ τὸ ἵνα καὶ συνηρηταὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις ἐξ ὑποθέσεως, ὥστε οὐ κατὰ ἀπόφασιν καὶ ἀπολύτως εἴρηται ταῦτα τῷ δεσπότῃ, ἀλλ' ὡς ἐξ ὑποθέσεως καὶ τοῖς προειρημένοις ἐπόμενα. διὰ τί δὲ ὅλως αὐτῷ τοιαῦτα εἴρηται; ὁ θαυμάσιος Ἰωάννης θεοσόφως τὴν αἰτίαν ἀπεφήνατο. τὸ δὲ πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς καὶ βαθυτέραν ἄλλην καὶ μυστικωτέραν ἔννοιαν ἔχει, τοῦτ' ἔστιν εἰ μὴ ἦν ὑμῖν ἠτοιμασμένα ταῦτα, οὐκ ἂν ἀπώκησα καὶ πάλιν ἐλθεῖν καὶ παθεῖν ὑπὲρ ὑμῶν μετὰ τὸ πρῶτον πάθος, ἵνα μόνον αὐτοὶ μὴ ἦτε ἐστερημένοι τῆς ἐκεῖθεν σὺν ἐμοὶ διαγωγῆς. τοσοῦτον ἐμοὶ μέλει περὶ ὑμῶν. εἰ δὲ ταῦτα, οὐ χρὴ ὑμᾶς ταράσσεσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τὸ δὲ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν εἶπε τὸ πάντως ἐσόμενον αὐτοῖς καὶ ἀναμφιβόλως συμβησόμενον παριστὰς οἶον· πάντως ἔσται ἡ ἀληθινὴ γνῶσις περὶ ἐμοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ παρακλήτου ἐπελθόντος ὑμῖν καὶ χρὴ θαρρεῖν ὑμᾶς καὶ ἀναμφιβόλως ἔχειν περὶ τούτου, ὅτι γνώσεσθε ὡς καὶ ἤδη ἀπηρτισμένη ὑμῖν ἐτύχανεν καὶ παροῦσα ἡ τοιαύτη γνῶσις. 85 Jo 14, 8–9 Τίνα ἀκολουθίαν ἔχει τὸ ἐπιζητοῦντος τοῦ Φιλίππου ἰδεῖν τὸν πατέρα εἰπεῖν τὸν Χριστὸν τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με· οὐ γὰρ αὐτὸν ἐπεζήτη ἰδεῖν ὁ Φίλιππος, ἀλλὰ τὸν πατέρα. ἢ καὶ πολλὴν ἄγαν τὴν ἀκολουθίαν ἔχει· ὁ γὰρ Φίλιππος αἰσθητῶς ἰδεῖν ἐπεζήτη τὸν πατέρα. ἐλέγχων οὖν αὐτὸν ὡς κακῶς ἐπιζητοῦντα τοῦτό φησιν οἶον ἀσυνέτως ποιεῖς ἐμοῦ τοῦ λόγου καὶ ἀσωμάτου <όντος> τὸν πατέρα αἰσθητοῖς ἰδεῖν ἐπιζητῶν ὀφθαλμοῖς. ἀλλ' ὡς ἔοικεν οὐδὲ ἐμὲ ἔγνωκας, ὅτι λόγος εἰμι καὶ θεὸς καὶ ἀσώματος· εἰ γὰρ τοῦτο ἦδεις, οὐκ ἂν τὸν ἐμὸν πατέρα

σωματικοῖς ἰδεῖν ἐπεζήτεῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ πρὸς τὴν σάρκα ἀφορῶν, ἦν ἐκὼν ὑπὲρ ὑμῶν ἀνέλαβον, οὐδὲν ὑψηλὸν οὐδὲ ἄξιον τῆς ἐμῆς θεότητος συνεώρακα· ὁ γὰρ συνεωρακῶς καὶ κατειληφῶς, ὅτι θεὸς ἐγὼ ὁ υἱὸς καὶ ἀσώματος, κατείληφε πάντως καὶ συνεώρακεν, ὅτι καὶ ὁ ἐμὸς πατὴρ τοῦ τοιούτου υἱοῦ θεὸς ἐστὶ καὶ ἀσώματος καὶ αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς οὐ καταλαμβανόμενος. τὸ δὲ τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἶμι, τοῦτο δηλοῖ, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν ὧν σημεῖα καὶ τέρατα ἐπεδειξάμην, δι' ὧν τὸ τῆς θεότητος ἀξίωμα καὶ τῆς ἀσωμάτου καὶ ὑπερκειμένης οὐσίας δυνατὸν ἦν ἀποκαλυφθῆναι τοῖς ὀφθαλμοῖς. 86 Jo 14, Τρία αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως ἦτοι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἰς γινώσκον ἐπηγγείλατο ἔλθειν, ἐν μὲν τὸ ἐπιγινῶναι, ὅτι ὁ Χριστὸς ὡς ἀληθῶς θεὸς ἐστὶ καὶ τοῦ πατρὸς ἀδιαίρετος κατὰ τὸν τῆς οὐσίας καὶ ἐξουσίας καὶ κυριότητος λόγον· δεύτερον δέ, ὅτι καὶ ὑμεῖς μᾶλλον οἰκειωθήσεσθέ μοι καὶ μᾶλλον μαθήσεσθε, ὅτι ἐν ἐμοὶ δεῖ ἔχειν ὑμᾶς καὶ ἀνατιθέναι πάσας τὰς ἐλπίδας καὶ μηδὲν περὶ μηδενὸς δεδιέναι· φησὶν γάρ· καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί. καὶ τρίτον· ἐπιγνώσεσθε, ὅτι τότε μᾶλλον ἐγὼ ἐν ὑμῖν· ἐπιδείξω γὰρ ἔτι μᾶλλον τὸ περὶ ὑμᾶς φίλτρον μείζοσι σημείοις καὶ τέρασιν ἢ ἐποίησα ἐγὼ δοξάζων καὶ μεγαλύνων ὑμᾶς καὶ ἔτι ἐνισχύων καὶ δυναμῶν ὑμᾶς ἐλέγχειν ἄρχοντας καὶ βασιλεῖς καὶ καταφρονεῖν αὐτῶν πάσας τιμωρίας καὶ βασάνους, οἳ πρότερον ἐκ μόνης τῆς ἐμῆς συλλήψεως ἀποδειλιάσαντες πεφεύγατε καὶ ἐγκατελίπετέ με. ἀλλὰ τότε τοσαύτη δύναμις ὑμῖν καὶ ἰσχύς ἐπιχορηγηθήσεται, ὥστε μηδὲν ὅλως ἠγεῖσθαι τὸν θάνατον αὐτόν, ἀλλὰ νικᾶν καὶ κρατεῖν ἐν τῷ κολάζεσθαι καὶ περιγίνεσθαι κατὰ κράτος τῶν ἐχθρῶν. 87 Jo 14, 26 Ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, οὐχὶ ἄλλην διδασκαλίαν εἰσάγει παρ' ἧν ἐγὼ ἐδίδαξα, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἀναπτύσσων καὶ ἀποκαλύπτων ὑμῖν. δι' ὃ εἰπὼν ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει εὐθέως ἐπήγαγεν καὶ ὑπομνήσει πάντα, τοῦτ' ἔστιν ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ὑπόμνησις καὶ διασάφησις ἔσται τῆς παρ' ἐμοῦ γενομένης διδασκαλίας, ἀλλ' οὐκ ἄλλη παρ' αὐτῆν. 88 Jo 14, 27–28 Δύο τίθησιν αἰτίας δι' ὧν αὐτοὺς πειράται παραμυθεῖσθαι ἀθυμοῦντας λίαν ἐπὶ τῷ πάθει καὶ τῷ σταυρῷ, μίαν μὲν τί ταρασσεται ὑμῶν ἡ καρδιά· εἶπον μὲν γάρ, ὅτι ὑπάγω, ἀλλὰ γνωστὸν ὑμῖν, ὅτι πάλιν ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ οὖν τὸ ἀπιέναι λύπης αἴτιον, τὸ πάλιν παραγενέσθαι χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ὀφείλει καθίστασθαι ὑμῖν, μᾶλλον δὲ ἡ ἐλπίς τοῦ παραγενέσθαι οὐδὲ ὅλως λύπην ἐπὶ τῇ ἀποδημίᾳ συγχωρεῖν ὀφείλει συνίστασθαι. οὕτως οὖν καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐκ ὀφείλετε ταρασσεσθαι ἢ δειλιάειν. δι' ἑτέραν δέ, ὅτι ὑμεῖς αὐτοὶ τὸν πατέρα μείζονα ὑπολαμβάνετε· οὐ γὰρ ἂν ἐλέγετε δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν· ἐμὲ γὰρ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ πλείστους λόγους παρακλήσεως ἀκούοντες ὅμως ἔτι τὸν πατέρα ἐζητεῖτε ὡς ὑπολαμβάνοντες μείζονα. ἀπ' αὐτῆς τοιγαροῦν τῆς ὑμετέρας ὑπολήψεως τὴν παραμυθίαν ὑμᾶς χρὴ λαμβάνειν· εἰ γὰρ ὁ πατὴρ μου μείζων μου ἐστὶν ὡς ὑμεῖς ὑπειλήφατε, ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν πορεύομαι, οὐ χρὴ ὑμᾶς ἀθυμεῖν ἢ δειλιάειν· πρὸς γὰρ τὸν μείζω πορεύομαι. τί δὲ λέγω ὡς οὐ χρὴ ἀθυμεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ χαίρειν ὑμᾶς δεῖ εἶπερ ἠγαπᾶτέ με, ὅτι πρὸς ἐκεῖνον πορεύομαι, ὃν ὑμεῖς μείζονα ὑπειλήφατε. 89 Jo 14, 30 Τὸ δὲ οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν ἕφη προσεκτικωτέρους αὐτοὺς τοῖς εἰρημένοις ποιῶν. τοῦτ' ἔστι προσέχετε τοῖς ῥηθεῖσιν καὶ κατέχετε αὐτὰ ἀσφαλῶς· οὐκέτι γὰρ ἔσται ὑμῖν ἄδεια ὡς τὸ πρότερον ἐπερωτᾶν καὶ ἂ διαλανθάνει μανθάνειν. καὶ γὰρ οὐδὲ πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν, ἄλλως τε [δέ.] καὶ ἐπεὶ ἔμελλεν ἐρεῖν τὰ ἐφεξῆς ὑψηλὰ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ὄντα, τὸ μὲν γὰρ μηδὲν ὅλως μηδ' ἴχνος ἔχειν ἀμαρτίας, εἶτα μετὰ ἀνόμων σταυρωθῆναι καὶ λογισθῆναι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἡλίκιον ἔχει τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρωπίας. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα ἔμελλεν λέγειν, ἵνα προσέχωσιν, οὐκέτι, φησὶν, πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. δεῖ οὖν ἰσχυρῶς προσέχειν ὡς

ἤδη τῶν λόγων παύεσθαι μελλόντων. 90 Jo 15, 9–11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν· ποῖα ταῦτα; ὅτι καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς, ὅτι ἔὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου καὶ τὰ ἐξῆς. ταῦτα οὖν λελάληκα ὑμῖν, φησίν, ἵνα ἡ χαρὰ ἢ ἐμὴ–χαρὰν ἰδίαν καλῶν τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς, τοῦτ' ἔστι τὸν σταυρόν–ἵνα οὖν ἡ χαρὰ αὕτη ἐν ὑμῖν μείνῃ, οἷον ἵνα αἰὶ διὰ μνήμης ἔχητε, ὅτι χαίρων ἔπαθον ὑπὲρ τοῦ κόσμου καὶ ὑμῶν καὶ ἵνα ἡ ἀπηρτισμένη καὶ τετελειωμένη καὶ ἡ ὑμετέρα χαρὰ, ὅτι μέλλετε πάσχειν ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι τὸν διδάσκαλον μιμεῖσθε καὶ ὅτι ὡς ἀληθῶς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐμείνατε τῇ ἐμῇ. 91 Jo 15, 10 Ἐντολὴν τοῦ πατρὸς <τηρεῖν> ἔστι τὸ σταυρωθῆναι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας. σταυροῦται δὲ δῆλον ὅτι καθὼς ἄνθρωπος, ὥστε καὶ τὰς ἐντολάς τηρεῖν λέγει καθὼς ἄνθρωπος. 92 Jo 15, 14–17 Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν· ταῦτα ποῖα; ὅτι φίλοι μού ἐστε, ὅτι ὁμοίως ἐξελεξάμην ὑμᾶς, ὅτι ὅπερ ἂν ἕκαστος ὑμῶν αἰτήσῃ, τούτου τεύξεται. διὰ τί δὲ εἶπον ὑμῖν ταῦτα; ἵνα ἐννοοῦντες καὶ ἀναλογιζόμενοι, ὅτι κοινὸν ἔχετε τὸ χάρισμα τῶν ἰάσεων, ὅτι κοινωνίαν ἔχετε ἐν τῇ ἐκλογῇ, ὅτι ὁμοτίμως καὶ κοινῶς εἰς τὴν ἐμὴν φιλίαν συνήψα ὑμᾶς. ἔχοντες πολλὰς ἀφορμὰς κοινωνίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐνώσεως, πολλὴν τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην ἐπιδείξασθε, ἔτι δὲ καὶ ὅτι κοινὸν κατὰ πάντων ὑμῶν καὶ ὁμοίως οἱ ἐν τῷ κόσμῳ πονηροὶ τὸ μῖσος ἔξουσιν· συνάπτειν γὰρ οἶδεν καὶ κοινὸν ἐξ ἐχθρῶν ἐπιδεικνύμενον μῖσος τοὺς ὑπ' ἐκείνων μισουμένους. 93 Jo 15, 15 Πάντα ὅσα ἤκουσα, οὐκ ἀπλῶς πάντα, ἀλλ' ὅσα ἤκουσα, περὶ τοῦ πάθους δέ φησι καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ δηλοῖ τὸ προηγούμενον, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος, ὥστε πάντα ἐκεῖνα αὐτοῖς ἐγνώρισεν, ὅσα αὐτὸς κύριος ὦν ἔμελλε ποιεῖν οἷον σταυροῦσθαι, πάσχειν, καταλύειν τὸν θάνατον, νεκροὺς ἐγείρειν καὶ συνανιστᾶν ἑαυτῷ· ταῦτα γὰρ πάντα ἐγνώρισεν αὐτοῖς ἃ ἔμελλεν αὐτὸς κύριος ὦν ποιεῖν. διὰ τί δὲ καὶ τὸ σταυροῦσθαι καὶ τὸ θνήσκεν ποιεῖν λέγει; ἐπειδὴ ἐν τῷ ὑφίστασθαι αὐτὸν καὶ ὑπομένειν ταῦτα οὐχὶ αὐτὸς μᾶλλον ἠνιάτο καὶ ἤλγει, ὅσον ἐτραυμάτιζε τὸν διάβολον καὶ τὸν θάνατον κατήργει καὶ ἠχημαλῶτιζεν. ἄλλως τε δέ. καὶ ὅτι ταῦτα πάσχων καὶ ἀναδεχόμενος τὸ θέλημα ἐποίει τοῦ πατρὸς. 94 Jo 15, 18 Γινώσκετε, ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν ἀντὶ τοῦ ἐννοεῖσθε, ἀναλογίζεσθε τοῦτο· ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν τοῦτο εἰς παραμυθίαν πᾶσαν, ὅτι τὰ ἴσα τῷ διδασκάλῳ οἱ μαθηταὶ καὶ τὰ ἴσα τῷ κυρίῳ οἱ δοῦλοι πάσχετε. 95 Jo 15, 26 Τὸ δὲ ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται εἶπεν δεικνύς, ὅτι καὶ τοῦ πνεύματός ἐστιν αἴτιος καὶ πηγὴ ὁ πατήρ ὡςπερ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ καὶ ὅτι ἄμφω ὁμοούσιοι καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ πατρὶ ὡς ἀπὸ τῆς αὐτῆς οἴονεϊ ρίζης ἀναφύντες. 96 Jo 15, 26 Τὸ δὲ ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται εἶπεν δεικνύς, ὅτι <ἐὰν> καὶ διδάγματα τελειότερα καὶ σημεῖα μείζονα θεάσωνται, πολλῶ μᾶλλον κατακριθήσονται. 97 Jo 16, 8 Ἐλέγξει τὸν κόσμον καταπεμφθεὶς ὁ παράκλητος λίαν ἡμαρτηκότας, διότι οὐκ ἐπίστευσαν εἰς ἐμέ. ποιήσεται δὲ τὸν ἔλεγχον ἐκ πολλῆς παρουσίας καὶ ἀναμφιλέκτου δικαιοσύνης· ὅταν γὰρ ἐγὼ δείκνυμι πρὸς τὸν πατέρα πορευθεὶς, τίς αὐτοῖς λελεῖψεται πρόφασιν τοῦ μὴ πιστεῦσαι; ἄρα ἔτι ἐροῦσίν με ἀντίθεον τὸν πορευθέντα πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα; πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι πρὸς ἐκεῖνον πεπόρευμαι; αὐτόθεν τῷ τε ὑποσχέσθαι τὸν παράκλητον ἐλθεῖν καὶ τῷ ἤδη τοῦτον παραγενέσθαι. ἄρ' ἔστι τι τοῦ ἐλέγχου τούτου λαμπρότερον; ὁ δὲ καὶ ἄλλοθεν αὐτοῦ δείκνυσιν ὑπερβολήν, ὅτι καὶ ὁ πάντων, φησίν, ἀρχηγὸς τῶν κακῶν καὶ πάσης ἰταμότητος καὶ ἀναισχυντίας ταμίας κατακέκριται καὶ κατήσχυνται μηδὲν ὅλως μηδ' ἴχνος ἀμαρτίας ἐν τῷ ἐνανθρωπήσαντι σωτῆρι ἐφευρηκώς. οἱ ἔτι τοῖνον μὴ πιστεύσαντες εἰς ἐμέ δηλονότι σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ παρακλήτου ἐλεγχθήσονται καὶ κατακριθήσονται, ὅτι καταισχυθέντος τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν αὐτοὶ ἔτι ἀναισχυντεῖν καὶ ἀπαυθαδιάζεσθαι τετολμήκασιν. ἀλλὰ πῶς ἐλέγχει τὸν κόσμον ὁ παράκλητος καὶ ποῦ φαίνεται τοῦτο πεποικῶς; τίνας οἱ τῶν ἐλέγχων λόγοι, ποῦ δὲ συνέστη τὸ κριτήριον; τὸ μὲν

κριτήριο ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν, ἐν ἧ καὶ τῆς μαιφονίας ἐπράχθη τὸ τόλμημα. ὁ ἔλεγχος δὲ οὐ διὰ λόγων, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων γεγένηται. ὁ χρόνος δὲ οὐ πολὺς μεταξὺ τῆς μαιφονίας καὶ τῆς κρίσεως· οὐπω γὰρ πεντήκοντα παρήλθον ἡμέραι καὶ τὸ κριτήριο ἀνεψόχθη καὶ ὁ ἔλεγχος ἐκεῖθεν ἄρξας εἰς πάντα τὸν κόσμον ἐξεχύθη, ὅτε πυρίναις γλώσσαις τὸ πνεῦμα τοὺς ἀποστόλους ἐξώπλισεν, τοὺς μαθητὰς τοῦ ἑσταυρωμένου, ὃν πλάνον καὶ ἀντίθεον οἱ θεομάχοι ἐκάλουν, ὅτε σημείοις καὶ παραδόξοις χαρίσμασι τούτους ἐνεύρωσεν, ὅτε νεκροὶ τάφων ἠγείροντο καὶ χωλοὶ τὰς βάσεις ὠρθοῦντο καὶ ἀπὸ τῆς σκιάς καὶ τῶν σιμικινθίων καὶ Σουδαρίων ποικίλα πάθη ἐθεραπεύετο. τότε ἠλέγχθησαν οἱ μὴ πεπιστευκότες Χριστῷ καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν καὶ ἐλέγχονται καὶ ἀναπολογήτω κατακρίσει παραδίδονται. 98 Jo 16, 33 Ἴνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε, φησίν. ἵνα μὴ στασιάζωσιν οἱ λογισμοὶ ὑμῶν περὶ ἐμοῦ, ὅταν ἐπὶ τὸ πάθος βλέπητε παραγινόμενον, ἀλλ' ἵνα εἰρήνη βαθεῖα περὶ ἐμοῦ καὶ ἀταραξία τοὺς λογισμοὺς ὑμῶν κατέχη, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ ἐγκάρδια ὑμῶν ἀπεκάλυψα ὑμῖν καὶ οὐ παροιμιωδῶς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἀπογυμνώσας. διὰ τοῦτο καὶ εἶπον· πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, διὰ τοῦτο εἶπον καὶ ὅτι οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν, διὰ τοῦτο καὶ προεῖπον ὑμῖν, ὅτι σκορπισθήσεσθε. ταῦτα πάντα, φησίν, λελάληκα ὑμῖν, ἵνα τούτων μνήμην ἔχοντες ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. 99 Jo 17, 4-6 Ὡσπερ τὸ ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις πρὸς τὸν πατέρα λεγόμενα οὐκ ἄγνοιάν ἐστι τούτων κατηγορεῖν τοῦ πατρὸς οὐδὲ λήθης ὀνειδισμός, ὧν ἀπήλαυσεν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν μόνον εἴρηται τῶν ἀκροατῶν· τίνας γὰρ ἄλλου ἔνεκα κἂν εἶποι τις ταῦτα εἰρησθαι παρὰ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα; ἄρα ὅτι ἠγνόει πρὶν ἢ παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦτο μάθη ὁ πατήρ; ἀλλ' οὐδεὶς οὕτως ἐμμανῆς καὶ ἠλίθιος ὥστε λογίζεσθαι τοῦτο· ἀλλ' ὅτι ἐπελέληστο; τῆς αὐτῆς καὶ τοῦτο φρενοβλαβείας· ἀλλ' ὅτι ἀγνώμων εἰ μὴ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἠλέγχθη ἐγεγόνει ἂν περὶ τὰς χάριτας; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ὑπερβολὴν καταλείπει θεομαχίας. διὰ τί οὖν ταῦτα εἴρηται; ἢ δήλον πρὸς τὴν διάνοιαν, ὡς ἔφημεν, τῶν μαθητῶν, ἵνα ἐκείνην διαναστήσῃ τῇ ἀθυμίᾳ καταπεσοῦσαν καὶ δείξῃ, ὅτι οὐκ ἂν ὁ πρὸς αὐτὸν λέγων τὸν πατέρα, ὅτι ἐδόξασεν αὐτόν, οὐκ ἂν παρ' αὐτοῦ περιοραθεῖ ἢ αὐτὸς ἢ οἱ πιστεύσαντες καὶ ἀκολουθήσαντες αὐτῷ. ὥσπερ οὖν ταῦτα δι' ἐκείνους εἴρηται καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀφορᾶ διάνοιαν, οὕτω καὶ τὸ εἰπεῖν τὸ ἔργον ὃ δέδωκάς μοι ἐτελείωσα. οὕτω καὶ τὸ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ καὶ τὰ ἐξῆς. τοῦτ' ἔστιν εἰ καὶ Ἰουδαῖοι ἐπὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ἄγουσιν, ἀλλὰ σὺ παρὰ σεαυτῷ δόξασόν με καὶ μὴ παραχωρήσῃς τὴν αὐτῶν ἐπιβουλήν καὶ μαιφονίαν ἰσχυροτέραν γενέσθαι εἰς τὸ ἀποκρῦψαι καὶ ἐπισκοτίσαι διὰ τοῦ θανάτου τὴν δόξαν, ἣν εἶχον, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον αὐτοῖς προχωρήσαι συγχώρησον καὶ τὴν δόξαν λαμπρὰν ὁμοίως καὶ ὑπέρθρον διατήρησον. ταῦτα δέ, ὡς εἶπομεν, λέγει οὐχ ὅτι ἔμελλεν ἄδοξος μένειν ἢ ὅτι ἀλλαχόθεν ἐδεῖτο δόξης αὐτὸς ὧν ἀπαύγασμα καὶ εἰκὼν καὶ δόξα τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ τὸ κρατοῦν δέος ἀφορῶν τῶν μαθητῶν· ἵνα δὲ μὴ πάντα ταπεινὰ λέγων πάλιν κατασπάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἐπάγει· τῇ δόξῃ ἣν εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ Σοί· εἰ γὰρ μὴ διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ τοῦτο εἴρητο, τίνας ἔνεκα ἑτέρου εἴρηται; ἄρα ἵνα μάθη ὁ πατήρ ποία δόξη ὁ υἱὸς θέλει δοξασθῆναι ὡς ἀγνοῶν τοῦτο, εἰ μὴ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἤκουσεν; οὕτω τὰ πλεῖστα τοῖς ἀκροαταῖς συγκαταβαίνων ἐφθέγγετο. δι' ὃ καὶ ἔλεγεν· πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· διὰ τοῦτο γὰρ μετὰ ταῦτα καὶ ἡ τοῦ παναγίου πνεύματος ἀποστολή, ἵνα τελειότερους ἀποκαταστήσῃ, ὠκονόμηται. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ὡς ἐφεξῆς παράκειται ἐκλαβεῖν· οὐ γὰρ μάχεται. 100 Jo 17, 5 Δείκνυται διὰ τοῦ εἰπεῖν τῇ δόξῃ ἣν εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ Σοί, ὅτι τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ σταυροῦ, ὃ καὶ δόξαν καλεῖ, πρὸ καταβολῆς κόσμου ἔγνωστο τῷ πατρὶ καὶ τῷ

υἱῷ. καὶ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος κηρύττων ἔλεγεν· κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένον· ταύτη οὖν, φησίν, τῇ δόξῃ οὐ προσφάτως ἐξευρημένη, ἀλλὰ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι διεγνωσμένη καὶ ἀφωρισμένη παρὰ Σοί, ταύτη με δόξασον· ταύτην γὰρ ἔκτοτε εἶχον τῇ περι τὸ πλάσμα συμπαθεία καὶ στοργῇ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκὼν καὶ σὺν εὐφροσύνῃ θάνατον ὑποστῆναι φιλοτιμούμενος. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτά φησιν, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐκ ἀσθενείας ἦν τὸ παθεῖν αὐτὸν ἢ ἀγνοίας, ἀλλὰ δυνάμεως μᾶλλον καὶ προγνώσεως καὶ τῆς πολλῆς αὐτοῦ καὶ ἀφάτου περι τὸν ἄνθρωπον κηδεμονίας ἀπόδειξις ἦν. 101 Jo 17, 13 Εἰπὼν ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐδήλωσε σαφῶς, ὅτι θέλων αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀνακτήσασθαι θλίψεως τὰ προειρημένα ἐλάλησεν. διὸ καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων συγκαταβαίνων διάνοιαν (παραμυθεῖσθαι γὰρ αὐτούς, ἀλλ' οὐ διδάσκειν νῦν τὴν τῆς θεολογίας ἀκρίβειαν ἐβούλετο) ἀνθρωπινώτερον καὶ ὡς ἐκεῖνοι ἠδύναντο παραμυθεῖσθαι διαλέγεται· τήρησον αὐτοὺς λέγων ἐν τῷ ὀνόματί Σου καὶ ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτοὺς καὶ τὰ ὅμοια. χαρὰν δὲ τὴν ἐμὴν, φησίν, οἶον τὴν πνευματικὴν τὴν στηρίζουσαν ψυχὴν, ἀλλ' οὐχὶ τοιαύτην, οἶαν ὁ κόσμος ἔχει διὰ τρυφῆς καὶ ἡδονῶν καὶ σωματικῆς εὐπαθείας συνισταμένην. 102 Jo 17, 13–16 Ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ. ποῖα; τὸ ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ δόξασόν με σύ, πάτερ, τὸ ἐφανέρωσά Σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, οὓς δέδωκάς μοι, Σοὶ ἦσαν, ἃ δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἐγὼ περι αὐτῶν ἐρωτῶ, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί Σου καὶ ὅσα ἄλλα εἰς παραμυθίαν εἴρηται τῶν ἀποστόλων· καὶ γὰρ, φησίν, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς. τοῦτ' ἔστιν δι' αὐτοὺς τούτους εἴρηται ταῦτα καὶ εἰς εὐχῆς ἐσχημάτισται τύπον, ἵνα τε ἀναψυχὴν ἀπὸ τῆς συνεχούσης αὐτοὺς θλίψεως λάβωσι καὶ ἵνα μᾶλλον πιστεύσωσι, ὅτι πάντως ἔσται αὐτοῖς ταῦτα τοσαύτην σπουδὴν καταβαλλομένου ὑπὲρ αὐτῶν ἐμοῦ, ὥστε καὶ τὸν πατέρα αἰτεῖσθαι γενέσθαι αὐτοῖς ταῦτα. ταῦτα δὲ ἐγένετο, ὅτι ἔτι ἀτελῶς διέκειντο οἱ μαθηταί. ὅτι δὲ ἀτελῶς, δηλον ἐκ τοῦ λέγειν οὐ περι τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περι ὧν δέδωκάς μοι. τοῦ κόσμου μὲν γὰρ σωτὴρ περιέγονεν, ἀλλὰ τέως πρὸς τὸ ἐκείνων ἀτελὲς καὶ ἵνα τὸ ἀθυμοῦν ψυχαγωγῆσθαι λέγει καὶ πάλιν· οὐκ ἐρωτῶ, ἵνα ἄρης αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου· ἦδει γὰρ δηλονότι ὁ δεσπότης ἔτι δεδοικότας τὸν θάνατον. καὶ ἐπειδὴ ἔλεγεν· οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ὑποπτέσωσιν, ὅτι ὡσπερ ἐκεῖνος χαίρων ἔρχεται ἐπὶ τὸ πάθος, τοῦτο καὶ αὐτοὺς παθεῖν αἰτεῖται τὸν πατέρα, οὐκ ἐρωτῶ, φησίν, ἵνα ἄρης αὐτοὺς καὶ τὰ ἐξῆς. 103 Jo 17, 16 Καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. λίαν τοῦτο θαυμασίως φησίν εἰς τὸ ἀπορράπτεσθαι τὰ τῶν αἰρετικῶν στόματα, οἵτινες αὐτὸν τερατεύονται μὴ ἀνειληφέναι ἀληθῶς τὴν ἡμετέραν σάρκα· εἰπὼν γὰρ περι τῶν μαθητῶν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐπαγαγὼν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, παρέστησεν ἀκριβῶς, ὅτι καθὸ οἱ τε μαθηταὶ καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης ἄνθρωποι, δηλονότι ἐκ τοῦ κόσμου εἰσὶν, καθὸ δὲ τὴν πρὸς τὸν κόσμον συμπάθειαν διεκρούσαντο, οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, ὥστε τῷ κεχωρίσθαι τῆς ἀμαρτίας μόνον ὁ δεσπότης οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου. τῷ δὲ ἀληθεῖ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἐκ τοῦ κόσμου ἦν ὡσπερ οἱ μαθηταί, τοῦτ' ἔστιν ὁμοούσιος ἐκάστω τῶν ἀνθρώπων. 104 Jo 17, 18 Εἰ δὲ καὶ εἶπεν ἀπέστειλα αὐτοὺς τοῦτ' ἔστιν ἡὐτρέπισα, πρὸς ἀποστολὴν κατηρτισμένους ἐποίησα, ἔθος αὐτῷ καὶ τὸ μέλλον ὡς γεγονὸς λέγειν. 105 Jo 17, 18 Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον ἐπὶ προνοίᾳ καὶ εὐεργεσίᾳ τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ἐγὼ ὁμοίως Σοὶ προνοῶν τοῦ κόσμου, οὐχὶ ἐπὶ κατακρίσει καὶ κολάσει. καὶ καθὼς ἐγὼ σημείοις καὶ τέρασι τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἐπεδήμησα, οὕτω καὶ αὐτοὺς σημείοις καὶ τέρασι καθοπλίσας εἰς τὴν οἰκουμένην ἀπέστειλα. 106 Jo 17, 21 Οἱ μὲν ἀπόστολοι καὶ οἱ τούτων μαθηταὶ ἐν τῷ πατρὶ ἐν εἰσι καὶ ἐν τῷ υἱῷ, τοῦτ' ἔστι πολλοὶ ὄντες ἐνοποιοῦνται ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς αὐτούς. ὁ δὲ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ ἔν ἔστι τῇ ὁμοτιμίᾳ τῆς φύσεως· καὶ γὰρ καὶ ὁ υἱός, φησίν, ἔν ἔστι

ἐν τῷ πατρὶ, τοῦτ' ἔστιν ὁμοούσιος. διὰ τί δὲ οὐκ εἶπεν· καθὼς σύ, πατήρ, ἐμοὶ κἀγὼ Σοί, ἀλλὰ μετὰ τῆς προθέσεως; μάλιστα μὲν καὶ τοῦτό φησιν ἀλλαχοῦ λέγων· ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἔν ἐσμεν. νυνὶ δὲ καὶ ἀκριβέστερον εἴρηκεν· οὐ γὰρ μόνον ὅτι ὁ πατήρ ἔν ἐστι τῷ υἱῷ, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τίς ἐστὶν ἔν συμπαρέστησεν· εἰπὼν γὰρ ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν τῇ ἐν ἐμοὶ οὐσίᾳ καὶ θεότητι, οὐχί τινι τῶν ἕξωθεν ὑπάρχεις ἐμοὶ ἐν ἡ κατὰ τινα χάριν καὶ οἰκονομίαν, ἀλλὰ τῇ ἐμφύτῳ καὶ οἴκοθεν ἐνυπαρχούσῃ θεότητι. θέλων δὲ παραστήσαι, ὅτι αὕτη μία ἐστὶ καὶ οὐ πολλαί, ἐπήγαγε λέγων· κἀγὼ ἐν Σοὶ ἔν εἰμι οἶον τῇ ἐν Σοὶ ἐμφύτῳ θεότητι καὶ οὐσίᾳ· εἰ γὰρ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς δύο ὄντες τῇ ὑποστάσει ἐνίζονται τῇ ἐν ἑαυτοῖς θεότητι καὶ οὐσίᾳ, δηλονότι πολλῶ μᾶλλον αὕτη ἐνιαία τις καὶ μία ἐστίν. σκόπει δὲ καὶ ἄλλο. οὐκ εἶπεν πρότερον τὸ ἐγὼ ἐν Σοί, ἀλλὰ τὸ σύ, πατήρ, ἐν ἐμοί. διὰ τί; ἵνα ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἐπιστομίση τοὺς κατὰ χάριν ἢ τινα ἄλλον τοιοῦτον τρόπον, ἀλλὰ μὴ κατ' οὐσίαν ἐν εἶναι τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἀναπλάττοντας· εἶπερ γὰρ προέταξε τὸ ἐγὼ ἐν Σοί, εὐθύς ἂν ἐπεπήδησεν ὁ αἰρετικὸς μὴ ἀναμείνας τὸ ἐπαγόμενον καὶ ἐκενολόγει, ὅτι ἐν τῇ δόξῃ ἐστὶν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ ἢ τῇ χάριτι ἢ τῇ πρὸς αὐτὸν ἀναφορᾷ ἢ τοιούτοις φληνάφοις τισίν. ἐπεὶ δὲ τὸ τὸν πατέρα ἐν εἶναι ἐν τῷ υἱῷ προέταξεν, εὐθύς αὐτῶν ἐμφράττει τὸ στόμα· εἰ γὰρ μὴ τῇ οὐσίᾳ ἐν ὁ πατήρ τῷ υἱῷ, τίς ἔν· ἄρα τῇ πρὸς τὸν υἱὸν ἀναφορᾷ, ἀλλὰ τῇ χάριτι αὐτοῦ, ἀλλ' ἐτέρῳ παρὰ τὴν οὐσίαν τινί; ὄρας πῶς αὐτίκα πᾶσα τῶν Ἀρειανῶν κατασειέται ἡ δόξα; οὐ μόνον δὲ Ἄρειος, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν τριθεϊτῶν διὰ τῶνδε τῶν παναχράντων ῥημάτων καταλύεται φρύαγμα. 107 Jo 17, 21–23 Ἐν εἶναι τοὺς μαθητὰς ἀξιοῖ γενέσθαι. πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς ἐν ἀλλήλοις ὁμονοίας· ἵνα γὰρ πάντες, φησὶν, ἐν ὧσιν. εἶτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς πίστεως· φησὶν γὰρ ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν. καὶ τρίτον ἀπὸ τῆς τῶν σημείων δυνάμεως· δέδωκα γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, τὴν δόξαν, ἵνα ἐν ὧσιν. τὸ δὲ καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἵνα, φησὶν, καθὼς ἡμεῖς ἐκ τοῦ αὐτεξουσίως ποιεῖν τὰ σημεῖα καὶ τέρατα γινωσκόμεθα τοῖς ὀρθῶς κρίνειν ἐθέλουσιν, ὅτι ἐν ἐσμεν κατ' οὐσίαν καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, οὕτως οἱ μαθηταὶ ἐκ τοῦ λαβεῖν παρ' ἡμῶν τὴν ἐνέργειαν τῶν σημείων καὶ διὰ τῆς ἡμῶν ἐπικλήσεως ταῦτα ἐπιτελεῖν ἐπιγνωσθῶσι τῷ κόσμῳ διὰ τούτων, ὅτι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ εἰσιν ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ καὶ ἐν εἰσι κατὰ τὸν τῆς ὁμονοίας λόγον καὶ τὸν τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς τῶν σημείων ἐπιδείξεως. πῶς δὲ γίνεται τοῦτο ἐκ τοῦ κατοικῆσαι ἐν αὐτοῖς τὸν υἱὸν καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα; ὁ γὰρ υἱὸς ἀεὶ συνεφέλκεται τὸν πατέρα ὡς καὶ ἔμπαινον ὁ πατήρ τὸν υἱόν. τί δὲ γίνεται ἐκ τοῦ οὕτω τοὺς μαθητὰς γενέσθαι τετελειωμένους; μᾶλλον, φησὶν, ὁ κόσμος ἐπιστραφήσεται καὶ γνώσεται, ὅτι ἐκ Σοῦ ἀπέσταλμαι καὶ οὐκ εἰμι, ὡς ἐβλασφήμουν τινές, ἀντίθεος. 108 Jo 17, 24 Εἰπὼν ἦν ἔδωκάς μοι πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰς ἀπέραντον καὶ ἀόριστον καὶ ἄναρχον τὸν νοῦν ἀναπέμπει· τὸ γὰρ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἰπεῖν μὴ ποτε δὲ ἴσον ἐστὶ τῷ εἰπεῖν ἐν ἀρχῇ ἦν, ὅπερ ἀρχόμενος καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς ἐκ τῶν δεσποτικῶν φωνῶν τοῦτο διδαχθεὶς ἔλεγεν. φησὶν οὖν· ἦν ἔδωκάς μοι ἐν ἀρχῇ, τοῦτ' ἔστι μεθ' ἧς γεγέννημαι δόξης πρὸ παντὸς αἰῶνος καὶ πρὸ πάσης ἐπινοίας ἐπιδεχομένης τὸ πρότερον. τίς δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη δόξα; ἡ ὁμοουσιότης, ἡ ταυτότης τῆς ἐξουσίας καὶ κυριότητος καὶ δυνάμεως· ταῦτα μὲν γὰρ θεωροῦσι καὶ ἐνταῦθα οἱ εὐσεβεῖς ταῖς τῶν ἀποστόλων ὀμματωθέντες διδασκαλίαις, ἐκεῖ δὲ μᾶλλον τελειότερον καὶ ἐκτυπώτερον αὐτοῖ τε οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἄξιοι ταῦτα θεωρήσουσι τῇ τοιαύτῃ θεωρίᾳ ἐντροφῶντες καὶ ἀγαλλόμενοι. διὸ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλός φησιν· νῦν μὲν γὰρ δι' ἐσόπτρου ὡς ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. 109 Jo 18, 31 Ὅρα πῶς ἐμαίνετο καὶ πρὸς μαιφονίαν ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος ἀνηρέθιστο· εἰπόντος γὰρ τοῦ Πιλάτου· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε, αὐτοὶ οὐ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν κρίνειν, ἀλλ' οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι· τί γὰρ εἶπεν; ὦ Ἰουδαῖοι, ὅτι

λάβετε καὶ ἀποκτείνετε; εἶπεν λάβετε καὶ κρίνατε. ἀλλ' οὐκ ἦσαν πρὸς τὸν φόνον παρεσκευασμένοι τοῦ δεσπότη καὶ οὐκ ἐμέθουν τῷ θυμῷ καὶ τῷ φθόνῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀκούειν καὶ ὄραν ἐνόμιζον ἢ σφαγιαζόμενον τὸν εὐεργέτην; διὸ εἰπόντος ἐκείνου κρίνατε αὐτοὶ ἔλεγον οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι. οἷον τί ἡμῖν κρίσεις καὶ δίκας λέγεις; ἡμεῖς ἐνός ἐσμεν μόνου τοῦ ἀναιρεθῆναι αὐτόν, τοῦτο διψῶμεν, εἰς τοῦτο ἐκκαίόμεθα, ταύτην ἡμῖν κατάθου τὴν χάριν καὶ ἀνελε αὐτόν· ἡμῖν γὰρ καίτοι ὀργῶσιν καὶ σφαδάζουσι τῷ θυμῷ οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι. πῶς δὲ οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς; ἢ ὅτι διὰ τὴν ἑορτὴν ἀφωσιοῦντο τοῦτο τὸ μὴ αὐτοχειρία ἀνελεῖν ὥσπερ καὶ τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸ πραιτώριον; τοιοῦτον γὰρ ὑπόκενον καὶ μάταιον τὸ Ἰουδαίων ἀεὶ γένος. πράττει μὲν τὰ ἀτοπώτατα καὶ πρὸς πᾶσαν ἀθεμιτουργίαν ἐξάγεται, τὰ τοιαῦτα δὲ τολμήματα εὐτελῶν τινῶν καὶ οὐδενὸς ἀξιολόγου παρατηρήσεων ὡς δῆθεν νομοφυλακοῦντες οὐκ ἀφίστανται ἢ οὖν διὰ τοῦτο λέγουσιν, ὅτι ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι ἢ ὅτι οὐδ' ἐξῆν αὐτοῖς δημοσίᾳ καὶ μετὰ θριάμβου καὶ μετὰ πομπῆς τοιαύτης ἀνελεῖν, μεθ' ἧς ἐπεθύμουν ἀναιρεθῆναι τὸν Χριστὸν ἢ ὅτι τῶν πεπιστευκότων εἰς αὐτὸν ἐδεδοίκεσαν τὸ πλήθος καὶ οὐκ ἀκίνδυνον ἐνόμιζον τὴν ἐγχείρησιν αὐτοῖς ἔσσεσθαι ἄνευ τῆς Πιλάτου χειρὸς καὶ συμμαχίας· καὶ γὰρ καὶ ὅτε ἤθελον συλλαβεῖν αὐτόν, χωρὶς τῆς σπεύρας καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ἐτόλμησαν αὐτόν κατασχεῖν. 110 Jo 19, 28–30 Διὰ τί ἀκριβολογεῖται ὁ Χριστὸς καὶ μέχρι τοῦ πιεῖν τὸ ὄξος; ὅτι μὲν γὰρ προφητεῖαν ἐπλήρου δῆλον καὶ εἰς τὴν δίψαν μου γάρ, φησὶν, ἐπότισάν με ὄξος. ἀλλὰ τίνας ἔνεκα, οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἔγνω· φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστής· ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος, εἶπεν τετέλεσται· ἢ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῦτο παραλιμπάνει, ἵνα ἐξῆ τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν πολλαχόθεν λαμβάνειν τὰς περὶ αὐτοῦ ἀποδείξεις, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ λυτρούμενος τὸν κόσμον ἐκ τῆς πλάνης, Χριστὸς ὁ θεός, διὰ τοῦτο εὐπορον καὶ πλατεῖαν ὁδὸν ποιεῖται τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ διὰ μικρῶν τεκμηρίων καὶ διὰ μεγάλων καὶ διὰ μέσων καὶ διὰ σημείων καὶ διὰ προφητειῶν καὶ διὰ θεοπρεποῦς διδασκαλίας καὶ διὰ πάντων ἀπλῶς, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ μεμενηκότων τὸ ἐθελόκακον ἐξελέγχων καὶ ἀναπολόγητον αὐτοῖς τὴν ἀπιστίαν ἀποκαθιστάς. 111 Jo , 8–10 Οἱ γὰρ μαθηταὶ ὡς ὑψηλότεροι τῆς γυναικὸς τὴν διάνοιαν πάντως εὐθέως ἐκ τῶν Σουδαρίων παρεδέξαντο τὴν ἀνάστασιν. καὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν καὶ οὐχ ὡς λέγουσιν τινες, ὅτι διὰ τὸ κλαπῆναι αὐτὸν ἐπίστευσεν· καὶ γὰρ καὶ ὁ Χρυσόστομος τοῦτο δείκνυται ἀνατρέπων ἐν τῷ εἰπεῖν αὐτόν ὡς προεγράπται, ὅτι πιστεύσαντες ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκπληττόμενοι, οὐχὶ πῶς ἐκλάπη δηλονότι ἀλλ' ὅτι ἀνέστη· ὡς γὰρ μὴ γινώσκοντες τὴν γραφὴν τὴν λέγουσαν περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ἀπῆλθον καὶ εἶδον, ἐπεὶ, εἰ ἐγίνωσκον, καὶ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν καὶ ἰδεῖν ἐπίστευσαν ἄν. 113 Jo , 17 Οὕτω μὲν ἀναβέβηκα, ἀλλ' οὖν ἐκεῖ σπεύδω, ὅτι δὲ οὐ σοὶ μόνῃ τοῦτο λέγω οὐδὲ σοὶ μόνῃ ἀπαγορεύω τὸ μηκέτι μοι προσιέναι ταπεινῶς καὶ ἀνθρωπίνως ὡς τὸ πρότερον καὶ ἐφίεσθαι ποδῶν ἄπτεσθαι καὶ μύρα κενοῦν καὶ ἀλείφειν κεφαλὴν καὶ πόδας καὶ εἴ τι τοιοῦτον, ἀλλὰ πᾶσιν αὐτὸ τοῦτο ἐντέλλομαι, σοὶ χρῶμαι διακόνῳ πρὸς τοὺς μαθητάς· πορεύου γάρ, φησὶν, καὶ εἶπε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου, οἷον οὐδὲν ἔτι ταπεινὸν ὀφείλουσι καὶ ἀνθρωποπαθὲς οὐδ' ἐκείνοι ὥσπερ πρότερον ἐννοεῖν περὶ ἐμοῦ· ἤδη γάρ, φησὶν, καὶ ὑμῖν δείκνυμι εἰς τὴν πατρῶν δόξαν καὶ τιμὴν ἀναγόμενος καὶ ἐκφαίνων ἐν ἑμαυτῷ τὴν πατρικὴν τῆς θεότητος οὐσίαν καὶ ἐξουσίαν ὃ μηδέποτε ταύτης ἐκστάς. ἐπεὶ οὖν ἐν τούτοις ἑμαυτὸν ἀνάγειν καὶ ἐκφαίνειν ἄρχομαι, εἰ καὶ μήπω τὸ πᾶν ἀπεκάλυψα, ἀλλ' οὖν οὐ χρή σε ταπεινῶς καὶ ὡς τὸ πρότερον προσιέναι μοι· οὕτω μὲν γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα, ἀλλ' οὖν ἀναβαίνω. πέμπει δὲ ταύτην εἰπεῖν καὶ τοῖς μαθηταῖς, ἅμα τε αὐτὴν δι' ἐκείνων παραμυθούμενος, ὅτι οὐχ ὡς ἀναξίαν ἀπώσατο ἄψασθαι, ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν φυλάττων ἀξίωμα καὶ ὃ πρὸς πάντας

ἔμελλον ἐπιδείκνυσθαι κάκεινους αὖ διὰ ταύτης εἰς ὑψηλοτέραν ἄγων ὑπόληψιν. 114 Jo 21, 17 Ἐπειδὴ τρίτον ἠρώτησεν αὐτὸν ἰσάριθμον τῇ ἀρνήσει ποιούμενος τὴν ἐρώτησιν, εἰς ἀνάμνησιν ἐκείνης ἐλθὼν ἐλυπήθη καὶ αὐτὸ τοῦτο <περὶ> ἐκείνης ἐννοήσας καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος δεδοικῶς ὡς μή τι ἄρα τοιοῦτον αὐτῷ ἐπισυμπέσῃ. δι' ὃ καὶ σφόδρα ἐλυπήθη· οὐ γὰρ ἂν εἰ μὴ σφόδρα, ἐμέμνητο λύπης ὁ εὐαγγελιστής, ἀλλ' ὡς πολλῆς γεγενημένης καὶ τοῦ μὴ σιγηθῆναι ἀξίας. ἐλυπήθη οὖν καὶ συνεταράχθη τοὺς λογισμοὺς ταῖς ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τρικυμίαις κλυδωνιζόμενος. διὸ καὶ πρὸς μόνον τὸν ἄκλυστον τῆς γαλήνης λιμένα καταφεύγει καὶ σύ, φησίν, κύριε, πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις, ὅτι φιλῶ σε. ὁ δὲ δεσπότης καὶ διὰ τοῦ πάλιν εἰπεῖν βόσκε τὰ πρόβατά μου καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν λύπην καὶ ἀθυμίαν ἀπετρίψατο.